

Ústavní soud
Joštova 8
660 83 Brno 2

Pětkrát

Navrhovatel: Skupina senátorů, podepsaných pod tímto návrhem,
jejímž jménem jedná senátor Milan Štěch
Další účastníci: Parlament České republiky – Poslanecká sněmovna a Senát,
Vláda České republiky, Veřejný ochránce práv

Věc: Návrh na zrušení

- ustanovení § 4b zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 331/2012 Sb. a zákona č. 401/2012 Sb.,
- ustanovení § 58 odst. 3 věty první ve slovech „prostřednictvím karty sociálních systémů⁶³⁾, a to“ a ve slovech „ , nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů⁶³⁾“, včetně poznámky pod čarou č. 63, zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 366/2011 Sb.,
- ustanovení § 18 odst. 3 ve slovech „prostřednictvím karty sociálních systémů⁵³⁾, a to využitím platební funkce karty nebo“, včetně poznámky pod čarou č. 53, a ustanovení § 29 odst. 7 ve slovech „ , anebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 366/2011 Sb.,
- ustanovení § 43 odst. 4 ve slovech „prostřednictvím karty sociálních systémů⁶⁵⁾ (dále jen „karta“), a to“ a ve slovech „využitím platební funkce karty“, včetně poznámky pod čarou č. 65, ustanovení § 43 odst. 5 písm. a) ve slovech „platební funkce karty nebo“, ustanovení § 43 odst. 5 písm. b) ve slovech „využitím platební funkce karty nebo“ a ustanovení § 43 odst. 5 písm. c) ve slovech „využitím platební funkce karty“, a ve slovech „prostřednictvím karty“ zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona č. 366/2011 Sb.,
- ustanovení § 19 odst. 3 ve slovech „prostřednictvím karty sociálních systémů¹²⁾, a to“ a ve slovech „anebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, včetně poznámky pod čarou č. 12, ustanovení § 34 odst. 1 ve slovech „podle jiného právního předpisu¹²⁾ kartu sociálních systémů, která současně v zákonem stanovených případech slouží jako“ a ustanovení § 38 odst. 15 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů,
- ustanovení § 53 odst. 1 věty první ve slovech „prostřednictvím karty sociálních systémů⁸³⁾, a to“ a ve slovech „nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, včetně poznámky pod čarou č. 83, a věty druhé zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění zákona č. 367/2011 Sb., zákona č. 401/2012 Sb. a zákona č. 505/2012 Sb.,
- ustanovení § 47t odst. 4 věty první ve slovech „prostřednictvím karty sociálních systémů, a to“ a ve slovech „ , nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, a věty druhé zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. a zákona č. 505/2012 Sb.,
- ustanovení čl. II bodu 6, čl. IV bodu 6 a čl. VI bodu 8 zákona č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony a
- ustanovení čl. II bodu 2 zákona č. 367/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
(čl. 87 odst. 1 písm. a/ Ústavy ČR, § 64 odst. 1 písm. b/ zákona o Ústavním soudu)

Vzhledem k naléhavosti věci žádá návrhovátelem Ústavní soud, aby podle § 39 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, rozhodl o tomto návrhu přednostně.

I

Napadená zákonná ustanovení a jejich kontext

1. Zákonem č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byl do právního řádu zaveden s účinností od 1. 1. 2012 nový institut – karta sociálních systémů (dále jen „karta“).

2. Podstata zákonné úpravy karty byla včleněna do zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 4b odst. 1 tohoto zákona stanoví, že v rámci Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí (institut upravený v § 4a zákona č. 73/2011 Sb.) „náleží oprávněným osobám a příjemcům dávek vedeným v tomto systému karta“. Vydání karty zabezpečuje krajská pobočka nebo pobočka pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky (dále jen „krajská pobočka Úřadu práce ČR“) místně příslušná podle místa bydliště uvedené osoby. V odůvodněných případech může krajská pobočka Úřadu práce ČR vydat kartu i jiným osobám.

Karta je veřejnou listinou (§ 4b odst. 2 zákona č. 73/2011 Sb.).

Podle § 4b odst. 3 zákona č. 73/2011 Sb. slouží karta k identifikaci osob uvedených v § 4b odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb. (tj. oprávněných osob a příjemců dávek) pro účely informačních systémů o dávkách státní sociální podpory, sociálně-právní ochrany dětí, pomoci v hmotné nouzi, o příspěvku na péči, o dávkách pro osoby se zdravotním postižením a v oblasti státní politiky zaměstnanosti. Karta může mít podle cit. ustanovení dále tyto funkce:

a) elektronicky čitelného identifikačního dokladu ve vztahu k Jednotnému informačnímu systému práce a sociálních věcí,

b) průkazu osoby se zdravotním postižením podle zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů,

c) platební.

Podle § 4b odst. 4 zákona č. 73/2011 Sb. je držitel karty povinen bez zbytečného odkladu ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce ČR ztrátu, odcizení, poškození nebo zničení karty a uhradit náklady spojené s vydáním nové karty. Příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR vydá novou kartu do 30 dnů ode dne zaplacení úhrady nákladů spojených s vydáním nové karty, popřípadě do 15 dnů, požádá-li osoba o zkrácení lhůty. Příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR bez zbytečného odkladu po ohlášení vydá osobě potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty. Toto potvrzení nahrazuje kartu pro účely identifikace osob pro účely sociálního systému a pro účely uvedené v § 4b odst. 3 písm. b) (průkazu osoby se zdravotním postižením) a jeho platnost je omezena na dobu 60 dnů ode dne jeho vydání.

Změnu údajů uvedených v kartě je držitel karty povinen bez zbytečného odkladu ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce ČR. Na základě ohlášení zabezpečí příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR vydání nové karty (§ 4b odst. 5 zákona č. 73/2011 Sb.).

Při převzetí nové karty vydané podle § 4b odst. 4 nebo 5 je její držitel povinen odevzdat příslušné krajské pobočce Úřadu práce ČR dosavadní kartu nebo potvrzení o ztrátě,

odcizení, poškození nebo zničení. Držitel karty s funkcí průkazu osoby se zdravotním postižením je povinen odevzdat tuto kartu příslušné krajské pobočce Úřadu práce ČR také v případě, kdy je mu podle zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů vydána nová karta s funkcí průkazu osoby se zdravotním postižením (§ 4b odst. 6 zákona č. 73/2011 Sb.).

Podle § 4b odst. 7 zákona č. 73/2011 Sb. je na přední straně karty uvedeno jméno, popř. jména a příjmení držitele této karty. Má-li karta funkci průkazu osoby se zdravotním postižením, je na přední straně této karty dále uvedeno označení druhu průkazu osoby se zdravotním postižením, popřípadě doplněné o symbol označení osoby s úplnou nebo praktickou hluchotou nebo osoby hluchoslepé anebo osoby úplně nebo prakticky nevidomé, a karta je opatřena fotografií držitele karty sociálních systémů o velikosti 23 mm x 17,8 mm.

Potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty obsahuje jméno, popřípadě jména a příjmení držitele nahrazované karty. Pokud nahrazovaná karta měla funkci průkazu osoby se zdravotním postižením, obsahuje toto potvrzení také označení druhu průkazu osoby se zdravotním postižením, popřípadě doplněné o symbol označení osoby s úplnou nebo praktickou hluchotou nebo osoby hluchoslepé anebo osoby úplně nebo prakticky nevidomé (§ 4b odst. 8 zákona č. 73/2011 Sb.).

Vzor, další náležitosti a provedení karty sociálních systémů a vzor, další náležitosti a provedení potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty sociálních systémů a podrobnosti související s vydáváním karty sociálních systémů stanoví ministerstvo vyhláškou (§ 4b odst. 9 zákona č. 73/2011 Sb.). Touto vyhláškou je vyhláška č. 424/2011 Sb., o vzoru, náležitostech a provedení karty sociálních systémů, vzoru, náležitostech a provedení potvrzení o ztrátě, odcizení, poškození nebo zničení karty sociálních systémů a vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka, ve znění vyhlášek č. 203 a 471/2012 Sb.

3. Kromě funkcí uvedených v § 4b odst. 3 zákona č. 73/2011 Sb. plní karta ještě funkci nástroje výplaty všech nepojistných sociálních dávek, jakož i pojistných dávek vyplácených podle zákona o zaměstnanosti (viz níže).¹ Tato její funkce vyplývá z jednotlivých ustanovení příslušných zákonů, která upravují způsob výplaty sociálních dávek.

4. Podle § 58 odst. 3 věty první zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, se dávka státní sociální podpory vyplácí v české měně prostřednictvím karty, a to převodem na platební účet příjemce, v hotovosti, nebo využitím platební funkce karty.

Podle čl. VI bodu 8 zákona č. 366/2011 Sb. se do dne vydání karty dávky státní sociální podpory vyplácí způsobem podle § 58 zákona č. 117/1995 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti zákona č. 366/2011 Sb., tj. do dne 31. 12. 2011.

5. Podle § 18 odst. 3 věty první zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, se příspěvek na péči vyplácí v české měně prostřednictvím karty, a to využitím platební funkce karty nebo převodem na platební účet určený příjemcem příspěvku anebo v hotovosti.

Podle § 29 odst. 7 téhož zákona je příjemce příspěvku povinen na vyžádání správního orgánu, který provádí kontrolu využívání příspěvku prokázat, že byl příspěvek využit k zajištění pomoci, a to způsobem, který osvědčí využití příspěvku, nebo dokladem o vyplacení

¹ Pro zjednodušení bude v dalším textu používán název „nepojistné sociální dávky“ pro všechny dávky, které se vyplácejí prostřednictvím karty, včetně podpory v nezaměstnanosti.

příspěvku osobám, které poskytují pomoc při zvládání základních životních potřeb, uvedeným v žádosti o příspěvek (popř. ohlášeným dle § 21 odst. 1 písm. d/ či § 21 odst. 2 písm. c/ zákona), a to nejvýše 1 rok zpětně, anebo využitím platební funkce karty.

Podle čl. IV bodu 6 zákona č. 366/2011 Sb. se do dne vydání karty příspěvek na péči vyplácí způsobem podle § 18 zákona č. 108/2006 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti zákona č. 366/2011 Sb., tj. do dne 31. 12. 2011.

6. Podle § 43 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, se dávka pomoci v hmotné nouzi vyplácí v české měně prostřednictvím karty, a to převodem na platební účet určený žadatelem, v hotovosti, využitím platební funkce karty, prostřednictvím poukázky na hmotnou pomoc v zařízení poskytujícím sociální služby, prostřednictvím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě nebo poukázky na přímý odběr zboží ve stanovené hodnotě nebo přímou úhradou částek, k jejichž úhradě je příjemce nebo osoba společně posuzovaná v hmotné nouzi zavázána

Podle § 43 odst. 5 téhož zákona způsob výplaty určuje plátce dávky tak, že bere v úvahu schopnosti a možnosti osoby v hmotné nouzi s dávkou v hmotné nouzi hospodařit a využít dávku k účelu, ke kterému je určena. Způsob výplaty:

a) příspěvku na živobytí může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto využitím platební funkce karty nebo poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě,

b) mimořádné okamžité pomoci přiznané z důvodu uvedeného v § 2 odst. 3 zákona může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto využitím platební funkce karty nebo využitím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě,

c) mimořádné okamžité pomoci přiznané z důvodu uvedeného v § 2 odst. 5 zákona určí plátce dávky jako způsob výplaty využitím platební funkce karty, využitím přímé úhrady výdaje nebo nákladu, který je důvodem pro přiznání mimořádné okamžité pomoci, nebo využitím poukázky na přímý odběr zboží ve stanovené hodnotě; hotovostní způsob výplaty prostřednictvím karty může u mimořádné okamžité pomoci přiznané z důvodu uvedeného v § 2 odst. 5 zákona určit plátce dávky pouze v případě, nelze-li využít těchto způsobů výplaty, nebo pokud plátce dávky dospěje v odůvodněném případě k závěru, že je důvodné poskytnutí dávky tímto způsobem.

Podle čl. II bodu 6 zákona č. 366/2011 Sb. se do dne vydání karty dávky v hmotné nouzi způsobem podle § 43 zákona č. 111/2006 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti zákona č. 366/2011 Sb., tj. do dne 31. 12. 2011.

7. Podle § 19 odst. 3 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, se dávky osobám se zdravotním postižením vyplácejí v české měně prostřednictvím karty, a to převodem na platební účet určený příjemcem dávky nebo v hotovosti anebo využitím platební funkce karty, a to podle rozhodnutí žadatele o dávku. Způsob výplaty určuje příjemce dávky.

Ustanovení § 34 odst. 1 téhož zákona stanoví, že osobám, kterým byl podle zákona o sociálních službách přiznán příspěvek na péči, a osobám, kterým byl přiznán příspěvek na mobilitu nebo příspěvek na zvláštní pomůcku, vydává krajská pobočka Úřadu práce ČR podle jiného právního předpisu (tj. dle poznámky pod čarou č. 12 podle § 4b zákona č. 73/2011 Sb.), kartu, která současně v zákonem stanovených případech slouží jako průkaz osoby s

těžkým zdravotním postižením (průkaz TP) nebo průkaz osoby se zvlášť těžkým zdravotním postižením (průkaz ZTP) anebo průkaz osoby se zvlášť těžkým zdravotním postižením s potřebou průvodce (průkaz ZTP/P).

Podle § 38 odst. 15 zákona č. 329/2011 Sb. se do dne vydání karty pro účely výplaty dávek příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku vyplácí převodem na platební účet určený příjemcem dávky nebo poštovní poukázkou anebo v hotovosti. Způsob výplaty určuje příjemce dávky.

8. Podle § 53 odst. 1 věty první a druhé zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění, se podpora v nezaměstnanosti, podpora při rekvalifikaci a kompenzace podle § 44b zákona vyplácí v české měně prostřednictvím karty, a to převodem na platební účet určený uchazečem o zaměstnání, v hotovosti nebo využitím platební funkce karty. Do dne vydání karty se tyto dávky vyplácí v české měně, a to převodem na platební účet určený uchazečem o zaměstnání nebo v hotovosti.

Podle čl. II bodu 2 zákona č. 366/2011 Sb. se do dne vydání karty podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci vyplácí převodem na platební účet určený příjemcem dávky nebo poštovní poukázkou anebo v hotovosti. Způsob výplaty určuje příjemce dávky.

9. Podle § 47t odst. 4 věty první a druhé zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se dávky péstounské péče vyplácí v české měně prostřednictvím karty, a to převodem na platební účet určený příjemcem, v hotovosti, nebo využitím platební funkce karty. Do dne vydání karty se dávky péstounské péče vyplácí v české měně, a to převodem na platební účet určený příjemcem dávky nebo v hotovosti.

II.

Rozpor napadených zákonných ustanovení s ústavním pořádkem a s mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách

A. Karta jako výlučný a povinný prostředek výplaty nepojistných sociálních dávek

10. Shora popsaná zákonná úprava stanoví, že od jistého okamžiku, stanoveného blíže časově neurčeným „dnem vydání karty“, zanikají dosavadní způsoby výplaty všech uvedených dávek a jejich výplata příjemci bude *pro futuro* možná pouze prostřednictvím karty. Dosavadní volnost příjemce dávky v určení způsobu její výplaty dávky je platnou úpravou opuštěna, resp. podmíněna tím, že kterýkoli z těchto dosavadních způsobů výplaty (tj. poukázání na účet u banky či spořitelního a úvěrního družstva nebo výplata v hotovosti – viz např. § 58 odst. 3 zákona o státní sociální podpoře či § 18 odst. 3 zákona o sociálních službách v jejich znění účinném do 31. 12. 2011) je možný toliko prostřednictvím karty. Po tomto blíže neurčeném „dni vydání karty“ tedy již nemůže příjemce dávky vykonávat své veřejné subjektivní - a současně i základní - právo na konkrétní sociální pomoc v podobě státem poskytnuté nepojistné sociální dávky, aniž by tak mohl činit bez držení této platné karty. Povinnosti kartu sociálních systémů převzít, držet ji nebo se jí prokazovat, včetně případných sankcí za neplnění těchto povinností, však zákon nestanoví (podrobněji dále).

11. Změna způsobu výplaty sociálních dávek není v napadených zákonných ustanoveních upravena jednoznačným a předvídatelným způsobem.

Příjemci dávky není ze zákonné úpravy seznatelný již okamžik, kdy ke změně způsobu výplaty dávky v jeho případě dojde. Ten je závislý na tom, kdy dojde k „vydání karty“. Tento den však ze zákonné úpravy zjistit nelze

Ustanovení § 4b odst. 9 zákona č. 73/2011 Sb. zmocňuje MPSV ke „stanovení podrobností souvisejících s vydáváním karty“ vyhláškou. Teprve vyhláška č. 424/2011 Sb. tak ve svém § 5 odst. 1 stanoví, že karta se vydá „při přiznání nároku na dávku, pokud již osoba, které vznikl nárok na dávku, není jejím držitelem“ nebo „při přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením“.

Jelikož je karta veřejnou listinou, kterou vydává Úřad práce ČR v rámci výkonu veřejné moci (navrhovatelé mají za to, že tuto veřejnou listinu nevydává a ani nemůže bez zákonného zmocnění vydávat banka), je v právním státě nepřipustné, aby podstatné podmínky pro výkon veřejné moci byly na základě zákonného zmocnění (dle § 4b odst. 9 zákona č. 73/2011 Sb.) upraveny teprve podzákonným právním předpisem. Z hlediska dodržení ústavních principů legality výkonu veřejné moci, právní jistoty a předvídatelnosti práva je nezbytné, aby pravomoc orgánu veřejné moci k vydání veřejné listiny byla stanovena výslovně zákonem. Nemůže obstát taková zákonná úprava, kdy zákon sice obecně předpokládá vydání karty jako veřejné listiny, avšak teprve prováděcí právní předpis vymezí podmínky (situace) a meze pravomoci orgánu veřejné moci, v nichž k vydání veřejné listiny dojde. Tím dochází k neúměrné delegaci působnosti moci zákonodárné ve prospěch moci výkonné, čímž ztrácí výkon exekutivy jednoznačné zákonné meze, které si pak v rámci širokého zákonného zmocnění stanoví sama exekutiva. Taková zákonná úprava je podle Ústavy nepřipustná.

O požadavcích na soulad zákonného zmocnění k vydání podzákonného předpisu (vyhlášky) s ústavním pořádkem se již opakovaně vyslovil i Ústavní soud. Např. v nálezu ze dne 9. 2. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/07 (č. 20, sv. 56 SbNU, vyhl. pod č. 66/2010 Sb.) uvedl: „*Při respektování dělby moci (restriktivní výklad zákonného zmocnění) a principu právní jistoty je (a má být) zmocnění pro vydání právního předpisu natolik přesné a konkrétní co do svého rozsahu, obsahu a účelu, že ministerstvo či jiný správní orgán nemá možnost se od zákonných limitů odchýlit a uplatnit tak např. svou vlastní právní (politickou) vůli vzdor Parlamentu. Takový požadavek na zákonné zmocnění, aby co nejpřesněji vymezovalo obsah, účel a rozsah úpravy lze dovodit z principu předvídatelnosti práva založeného na čl. 1 odst. 1 Ústavy [srov. např. náleze ze dne 12. března 2008 sp. zn. Pl. ÚS 83/06 (N 55/48 SbNU 629, 116/2008 Sb.)]. Nerespektování některého ze tří prvků zmocňovací normy vede k závěru o nedostatku zákonného zmocnění k vydání prováděcího předpisu.*“ (bod 60 písm. b/ nálezu)

Již samotné zákonné zmocnění ke stanovení podrobností k vydání karty, obsažené v § 4b odst. 9 zák. č. 73/2011 Sb., tedy podle navrhovatelů odporuje čl. 79 odst. 3 Ústavy.

12. Ze zákonné úpravy nezjistí příjemce dávky ani to, jakým způsobem a za splnění jakých právních a faktických podmínek se prostřednictvím karty k nepojistným sociálním dávkám dostane, resp. jak se tyto dávky dostanou k němu.

Ačkoli jde ve všech případech o dávky, které má dle zákona vyplácet orgán veřejné moci, dozvídá se příjemce dávky tyto skutečnosti nikoli jednoznačným a předvídatelným způsobem z právního předpisu, ale teprve z dokumentu vydaného bankou coby soukromým subjektem (Českou spořitelnou, a. s.) „Podmínky České spořitelny, a. s., pro vydání a používání sKarty a otevření platebního účtu“ (dále jen „Podmínky ČS“), a to v okamžiku, kdy je mu tento dokument předložen na krajské pobočce Úřadu práce ČR. Až z Podmínek ČS

se příjemce dávky dozvídá, že: „Na základě smlouvy uzavřené s Ministerstvem práce a sociálních věcí zajišťuje Česká spořitelna, a s., pro příjemce nepojistných sociálních dávek a dávek v nezaměstnanosti vydávání platebních karet (sKarty) a vedení platebních účtů za účelem čerpání uvedených dávek v souladu s platnou právní úpravou a tímto smluvním dokumentem “ (jeho bod 1.1.).

Nikoli právní předpis, ale teprve a výlučně Podmínky ČS stanoví příjemci dávky způsob vydání karty (jeho bod 9), způsoby používání karty (bod 10), podmínky provádění platebních transakcí a pravidla platebního styku (jeho body 14 až 16), způsob stanovení cen za služby (bod 4) atd.

Takže teprve z Podmínek ČS se příjemce dávky dozví např. o tom, že se výplatou dávky v hotovosti rozumí jen výběr hotovosti výlučně při použití karty prostřednictvím bankomatu, u vybraných obchodníků nebo ve vybraných pobočkách bank nebo ve směnárnách (body 10.2 a 10.4). Podmínky výběru hotovosti (např. zpoplatnění výběru z bankomatu jiné banky), jakož i zpoplatnění jiných úkonů při používání karty (např. za vyrobení náhradní karty), se příjemce dozvídá až se zveřejněním „Sazebníku České spořitelny, a s., pro sKartu“ platného v den provedení zpoplatňovaného úkonu (bod 4. Podmínek ČS). Až takto se např. dozví, že za položku „Součinnost České spořitelny poskytnutá klientovi v souvislosti s jeho vlastním chybně zadaným platebním příkazem“ zaplatí příjemce dávky 303 Kč, za vyrobení náhradní karty 240 Kč, za opětovné zaslání PIN a bezpečnostního hesla doporučeně do vlastních rukou 100 Kč, za výběr hotovosti z bankomatu jiné banky nebo na přepážkách bank 40 Kč atd. Bezplatný výběr hotovosti kartou na přepážce České spořitelny, a s. je možný „POUZE v případě exekuce, úmrtí, po zrušení platebního účtu“ (viz Sazebník České spořitelny platný k 1. 1. 2013 na: http://www.skontakt.cz/static_portal/cs/Obchodni_informace-Produkty/Platebni_karty/Soukroma_klientela/Prilohy/skarta_sazebnik.pdf). Uvedeným způsobem dochází fakticky ke zpoplatnění některých úkonů spojených s výplatou sociálních dávek (jakožto plnění státu vůči jednotlivci na základě veřejnoprávních předpisů), přičemž se tak neděje na základě zákona, ale prostřednictvím výše uvedené soukromoprávní smlouvy. Aplikací napadené zákonné úpravy tak dochází i k porušení ustanovení čl. 11 odst. 5 Listiny, podle něhož lze poplatky ukládat jen na základě zákona.

Teprve v Podmínkách ČS se příjemce dávky také např. dozví, že doba platnosti karty je omezena na 4 roky (čl. 9.2).

Podmínky ČS rovněž stanoví následující: „sKartu (včetně hesla a PUK k autentizační funkci a identifikačního čísla) vám vydá kontaktní pracoviště Úřadu práce České republiky, které zajišťuje výplatu příslušné dávky. Berete na vědomí, že PIN vám zašleme obyčejnou poštovní zásilkou ve speciální obálce na korespondenční adresu uvedenou v žádosti o vydání sKarty. Kontaktní pracoviště Úřadu práce České republiky vám nevydá sKartu dříve, než obdržíte PIN a při převzetí sKarty písemně nepotvrdíte, že jste obdržel PIN v neporušené obálce a že souhlasíte s těmito podmínkami, se kterými jste se seznámil. V případě, že si sKartu nepřevzmete na kontaktním pracovišti Úřadu práce České republiky do šesti (6) měsíců ode dne, kdy je připravena k převzetí, jsme oprávněni provést likvidaci sKarty. V takovém případě, pokud vám bude následně vyrobena sKarta náhradní, jste povinen(-na) uhradit cenu dle Sazebníku České spořitelny, a s. pro sKartu za vyrobení náhradní sKarty “ (bod 9.3)

Citovaná ustanovení Podmínek ČS svědčí o tom, že příjemce dávky, který se dostaví na kontaktní pracoviště Úřadu práce k vydání karty, je de facto nucen k bezvýhradné akceptaci

Podmínek ČS pro používání karty, včetně výše zpoplatněných služeb. Akceptace tohoto dokumentu ČS příjemcem dávky je v praxi vynucována jednotlivými zaměstnanci Úřadu práce ČR, jimž to ukládá metodika Úřadu práce ČR nazvaná „*POSTUPY PRO PRACOVNÍKY ÚŘADU PRÁCE při žádosti o vydání karty a související servis ke kartě*“ (dále jen „*metodika ÚP ČR*“) ze dne 4. 6. 2012. Podle bodu 5.1 písm. f) metodiky ÚP ČR se akceptace Podmínek ČS provádí před vydáním karty tak, že příjemce na dokladu o převzetí karty „*potvrdí převzetí karty na KoP ÚP, převzetí PIN v neporušené obálce a souhlas s Podmínkami České spořitelny, a.s. pro vydávání a používání sKarty a otevření platebního účtu*“.

Ačkoli se Podmínky ČS samy označují za „*smluvní dokument*“ (bod 1.1), zjevně tedy nejde o smlouvu, při jejímž sjednání by byla zachována byť jen v minimální míře autonomie vůle „*klínta*“ (příjemce dávky). Patrně proto ani není (a nemá být) tato „*smlouva*“ smlouvou o běžném účtu podle § 708 a násl. obchodního zákoníku.

„*Smluvní dokument*“ Podmínky ČS obsahuje i řadu dalších pozoruhodných ustanovení, např. když Česká spořitelna, a. s. si vyhrazuje „*oprávnění*“ změnit jej, k čemuž může dojít i tím, když tato banka zašle příjemci dávky návrh změny „*v listinné formě nebo na jiném trvalém nosiči dat*“ a příjemce tuto změnu před nabytím její účinnosti písemně neodmítne (bod 1.2), nebo když Podmínky ČS příjemci dávek kladou podmínku: „*Souhlasíte s tím, abychom prováděli záznamy naší komunikace i bez dalšího předchozího upozornění, že je takové opatření činěno.*“ (bod 3.1), anebo když nad rámec § 4b odst. 4 zákona č. 73/2011 Sb. je držitel karty povinen její ztrátu či odcizení ohlásit také České spořitelně, a. s. (bod 11.2). Podmínky ČS zavazují příjemce dávky k úhradě nákladů na vydání náhradní karty i tehdy, když o její vydání nežádal: „*V případě, že před uplynutím doby platnosti sKarty s námi ukončíte smluvní vztah z vlastního rozhodnutí výpovědí a bude vám v této době Úřadem práce České republiky přiznána dávka, zavazujete se nám uhradit náklady spojené s vydáním nové, náhradní sKarty dle Sazebníku České spořitelny, a. s., pro sKartu*“ (bod 10.7) Atd., apod.

Důkaz:

- 1) „*Podmínky České spořitelny, a. s., pro vydání a používání sKarty a otevření platebního účtu*“ – předloží na žádost soudu Česká spořitelna, a. s., MPSV nebo Úřad práce ČR,
- 2) Metodika Úřadu práce ČR „*POSTUPY PRO PRACOVNÍKY ÚŘADU PRÁCE při žádosti o vydání karty a související servis ke kartě*“ – předloží na žádost soudu Úřad práce ČR

13. K problému povinnosti příjemce dávky mít kartu se vyjádřil dne 16. 11. 2012 předseda vlády RNDr. Petr Nečas, jak to popisuje zpráva České tiskové kanceláře z téhož dne zveřejněná na zpravodajském serveru ČTK České noviny cz: „*Praha - Premiér Petr Nečas (ODS) si nedovede představit, že by používání nových sociálních karet nebylo dobrovolné. Podle něj byla dobrovolnost koaliční podmínkou a vláda byla smlouvou na karty "trošku podfouknuta". Předseda vlády věří, že se s Českou spořitelnou, která systém provozuje, podaří dohodnout na změnách. Řekl to po uvedení nové ministryně práce Ludmily Müllerové (TOP 09) do úřadu. Müllerová ČTK řekla, že se spořitelnou, kritiky karet i s politiky chce začít jednat hned příští týden. "Nedovedu si to představit jinak, než že by to bylo dobrovolné (používání sKaret)," uvedl premiér. Povinně by se měly karty podle něj používat jen při podezření na zneužívání peněz od státu, a to u dávek v hmotné nouzi*“.

Ministerstvo práce uzavřelo letos v lednu na sKarty smlouvu na 12 let s Českou spořitelnou. Podepsal ji bývalý první náměstek Vladimír Šiška, který je obviněn z podplácení při jedné ze zakázek. Kvůli Šiškově kauze odstoupil z funkce ministra práce Jaromír Drábek (TOP 09), kterého dnes Müllerová nahradila.

Podle premiéra se na dobrovolnosti dohodla koalice a tato podmínka je ukotvena i v legislativě, byla ale "nesmírně rafinovaně obcházena" ve smlouvě se spořitelnou, která prý byla uzavřena bez vědomí politiků. O konkrétním znění smlouvy vláda nebyla informována, dodal ministerský předseda. Podle kontraktu by mělo přes sKarty protéct 98 procent všech dávek a podpor a banka očekává, že by se tak mohly v budoucnu vyplácet i důchody a převádět peníze dalších úřadů. "Vláda a koalice byly trochu podfouknuty tou smlouvou, protože bylo podmínkou - dokonce řeknu podmínkou ODS jako jedné z koaličních stran, že sKarta bude dobrovolná," uvedl Nečas. Věřící, že provozovatel systému bude mít zájem se státem se dohodnout. "Koneckonců sKarta není jediná obchodní transakce, která je zajímavá pro jakoukoliv finanční skupinu, takže určitě nebude chtít mít rozladěné vztahy s vládou a se státem," podotkl premiér.

Podle bývalého ministra práce Drábka ale v koaliční smlouvě, ani v programovém prohlášení vlády nic takového o kartách není. "Legislativní úprava byla přijata koaliční dohodou v sociálním výboru Poslanecké sněmovny," sdělil ČTK Drábek.

(Zdroj: ČTK na <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/premier-si-nedovede-predstavit-ze-by-skarty-nebyly-dobrovolne/866704>)

Na uvedené prohlášení předsedy vlády reagovala téhož dne (16. 11. 2012) Česká spořitelna, a. s., když mj. uvedla: „O plošné dobrovolnosti nebyla během tendru ani během přípravy smlouvy řeč. Vycházeli jsme ze zadání MPSV, které bylo a stále je naším zadavatelem a hlavním partnerem“ (Zdroj: Česká spořitelna, a. s. – „Reakce České spořitelny na prohlášení premiéra Petra Nečase“ na http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/news_ie_1749.xml?archivePage=skarta&nav=nav_skarta_komentare).

14. Právě předchozí ministr i současná ministryně práce a sociálních věcí shodně veřejně prezentovaly výplatu dávek výlučně prostřednictvím karty jako jediný možný způsob, jímž mohou stávající i „noví“ příjemci dávky obdržet a že tyto nemohou být vypláceny dosavadními způsoby. Informovaly veřejnost, že převzetí karty příjemcem je povinné a že při jejím nepřevzetí mu nebude dávka vyplacena.

Ministryně práce a sociálních věcí Ing. Ludmila Müllerová dne 19. 12. 2012 v Českém rozhlasu v pořadu „Dvacet minut Radiožurnálu“ k povinnosti převzetí karty příjemcem dávky prohlásila: „Dnes zákon dobrovolnost sKaret nepřipouští. Pokud se rozhodneme, že budeme chtít mít systém dobrovolný, bude to znamenat, že celý systém sociálních karet může být ohrožen“, „Dneska na základě smluvních ujednání zákonů, kde je psáno, že výplaty budou prováděny prostřednictvím sociálních karet, nemáme jinou možnost, než se tímto řídit“. Dodala také, že těm, kdo by si kartu nevyzvedli na Úřadu práce ČR, bude pozastavena výplata dávek (Zdroj: Český rozhlas na <http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/zprava/1139047> - „Podle ministryně Müllerové musí zůstat sKarta povinná“).

Obsahu těchto vyjádření odpovídá i interní sdělení náměstka generálního ředitele Úřadu práce ČR Mgr. Martina Žárského z 25. 10. 2012 nazvané „Výplata nepojistných sociálních dávek prostřednictvím sKarty (postup ve speciálních případech)“, vydané jako „metodický materiál, kterým jsou sjednoceny postupy ÚP při rozhodování o způsobech výplaty sociálních dávek u klientů, kteří ze subjektivních či objektivních důvodů nemohou osobně přijímat dávky prostřednictvím funkcí sKarty“. V tomto sdělení se pro nové žádosti o dávky uvádí: „Nelze vyplácet dávky jiným způsobem než prostřednictvím sKarty (v tomto případě se na výplatu dávky nevztahují přechodná ustanovení, která povolují dosavadní způsob)“.

Důkaz: „Sdělení náměstka generálního ředitele ÚP – Výplata nepojistných sociálních dávek prostřednictvím sKarty (postup ve speciálních případech)“ ze dne 25. 10. 2012 – předloží na žádost soudu Úřad práce České republiky

O pozastavení dávky v případě nepřevzetí karty se výslovně zmiňuje rovněž metodika ÚP ČR. Její bod 2.7., který blíže upravuje způsob vydání karty, zní:

„2.7 ZVACÍ DOPIS

Zvací dopis bude generován z aplikace žádosti o kartu (aplikace sKarta – viz uživatelská příručka) a bude mít dvě formy:

- a. *Úvodní zvací dopis zasláný obyčejnou poštou, který bude informovat klienta o termínu převzetí karty (Příloha č. 4a). Dopis bude příslušným pracovníkem KoP ÚP zaslán klientovi nejdříve ve chvíli, kdy se v aplikaci žádosti o kartu změní stav karty na „žádost přijata Českou spořitelnou“ a nejpozději však v momentě, kdy dojde k jejímu fyzickému doručení na KoP ÚP. Termín převzetí sKarty uvedený v úvodním dopise bude stanoven pracovníkem KoP ÚP na.*
  - i. *12. pracovní den po změně stavu karty na „žádost přijata Českou spořitelnou“ NEBO*
  - ii. *nejbližší následující termín vhodný dle uvážení pracovníka KoP ÚP.*
- b. *Druhý zvací dopis zasláný doporučeně v případě, že si klient sKartu v původním stanoveném termínu nevyzvedne (Příloha 4b) - Dopis bude příslušným pracovníkem KoP ÚP zaslán klientovi 5 pracovních dní po původním termínu převzetí karty stanoveném v úvodním zvacím dopisu*
- c. *Pokud klient nereaguje na 2. výzvu a kartu si nevyzvedne, pracovník KoP ÚP posílá rozhodnutí o pozastavení výplaty dávek*

V případě, že pracovník KoP ÚP svým šetřením zjistí, že si klient nevyzvedl sKartu z objektivních důvodů (např. z důvodu nemoci), tak na základě dané situace rozhodne o dalším postupu, který zajistí, že si klient sKartu převezme v nejbližším možném termínu.“

Pro případ, že se příjemce dávky na výzvu dostaví na Úřad práce ČR a kartu tam odmítne převzít, stanoví metodika následující postup: „Pokud by nastala situace, že by držitel karty odmítl převzít kartu, pracovník KoP ÚP o této skutečnosti sepiše s držitelem karty úřední záznam (textace úředního záznamu musí obsahovat: „držitel sKarty“ - jméno a příjmení, identifikační číslo držitele karty „CCN“, „byl obeznámen s tím, že jemu přiznaná dávka (přesně uvést druh dávky) mu může být vyplacena jen prostřednictvím karty sociálních systémů“ Držitel karty bere na vědomí, že svým odmítnutím převzít kartu znemožnil Úřadu práce tuto dávku vyplatit) ve kterém ho výslovně poučí o té skutečnosti, že výplata dávek probíhá jen prostřednictvím karty sociálních systémů“

Pozoruhodný postup upravuje metodika ÚP ČR i v případě rozhodnutí příjemce dávky, který převzal kartu a později se rozhodl České spořitelně, a. s. vypovědět vedení platebního účtu ke kartě: „Dostaví-li se majitel platebního účtu na pobočku České spořitelny s požadavkem na zrušení platebního účtu k sKartě, poradce jej vyzve nejprve k návštěvě KoP ÚP, kde mu bude důkladně vysvětleno, jaká rizika sebou nese zrušení platebního účtu. Pokud i tak majitel platebního účtu bude na zrušení trvat, pracovník KoP ÚP sepiše v této věci úřední záznam s majitelem platebního účtu, kde jej prokazatelně poučí o důsledcích svého rozhodnutí (výslovně uvést, že se dávky vyplácejí jen prostřednictvím karty sociálních systémů) Úřední záznam se vyhotoví ve třech exemplářích z toho jeden exemplář je určen pro potřeby České spořitelny. Bez toho úředního záznamu není možné požadavku na zrušení platebního účtu vyhovět. Dále pracovník KoP ÚP vytiskne klientovi Potvrzení o dávkách. Klient tedy na KoP

ÚP obdrží dva doklady (úřední záznam a potvrzení o dávkách), které bude České spořitelně předkládat. Pracovníci KoP ÚP se budou snažit majitele platebního účtu přesvědčit, aby platební účet a sKartu nerušil. Důvodů je hned několik. Např. pokud si účet zruší, pak v případě přiznané nové dávky (v době čtyř let) nemá již nárok na novou sKartu zdarma, ale za poplatek 240,- Kč. Navíc v Podmínkách České spořitelny, a.s. o vydání a používání sKarty a otevření platebního účtu souhlasil s vedením účtu na čtyři roky.

Při návštěvě pobočky České spořitelny, poradce od majitele platebního účtu převezme úřední záznam a Potvrzení o dávkách, který mu vystavil pracovník KoP ÚP a dále převezme i sKartu. Zjistí-li poradce, že na platebním účtu jsou nějaké nevyčerpané prostředky, sKartu majiteli platebního účtu vrátí a vyzve jej, aby si peníze vybral z bankomatu a nebo je převedl jednorázovým příkazem přes bankomat (jiná možnost vyčerpání zbývajících peněžních prostředků není). Poté pracovník pobočky České spořitelny na sKartu zadá zákaz a provede zneaktivnění karty (= zrušení karty). Doklad o zákazu na kartu a doklad o zneaktivnění vytiskne a zajistí podpis majitele platebního účtu. Dále s majitelem platebního účtu sepiše výpověď platebního účtu a nechá jej na formulář podepsat. “

15. V duchu tohoto metodického pokynu ÚP ČR a prohlášení ministrů práce a sociálních věcí se o povinnosti každého příjemce dávky mít kartu, aby mu mohly být vypláceny sociální dávky, zmiňuje konstantně ve svých materiálech Česká spořitelna, a. s., když např. v dokumentu „*Informace k aktuální situaci kolem sKaret*“ ze dne 23. 11. 2012 uvádí: „sKarta je povinná pro všechny příjemce sociálních dávek, zákon to stanovuje jasně a nedává jinou možnost. Stále je to jediný nástroj výplaty dávek ze strany Úřadu práce ČR.“

(Zdroj: Česká spořitelna, a. s. na

http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/news_ie_1753.xml?archivePage=skarta&navid=nav_skarta_komentare)

16. Žádný ze zákonů upravujících jednotlivé nepojistné sociální dávky však nestanoví, že podmínkou nároku na dávku nebo nároku na výplatu dávky je převzetí karty příjemcem dávky (viz např. § 49 zákona o státní sociální podpoře). Žádný z těchto zákonů také neopravňuje Úřad práce ČR dávku nepřiznat, popř. ji odejmout dávku nebo zastavit její výplatu z toho důvodu, že si příjemce nepřevzal kartu. Podle těchto zákonů lze tyto dávky odejmout nebo výplatu těchto dávek zastavit pouze z důvodů, které tyto zákony taxativně stanoví (viz např. § 51 odst. 1 a 2, § 53 odst. 2 a 3, § 58 odst. 2, § 61 odst. 2 a 5 zákona o státní sociální podpoře)

17. Jelikož se v praxi opakovaně projevují deficity napadené zákonné úpravy institutu karty z hlediska ústavních principů určitosti, srozumitelnosti a předvídatelnosti práva, jakož i principu legality výkonu veřejné moci, byla tato úprava za dobu své poměrně krátké účinnosti (od 1. 1. 2012) již třikrát novelizována – zákonem č. 331/2012 Sb., který mimo jiné upravil náležitosti karty uvedené na její přední straně (čl. V), dále zákonem č. 401/2012 Sb., který mimo jiné upravil výplatu dávek péčovské péče, podpor v nezaměstnanosti, podpor při rekvalifikaci a kompenzací prostřednictvím karty (čl. VIII bod 2), přičemž obě novelizace byly vloženy do návrhů zákonů pozměňovacích návrhy na půdě Poslanecké sněmovny, a konečně zákonem č. 505/2012 Sb. Posléze uvedený zákon byl dokonce schvalován komorami Parlamentu narychlo před koncem roku 2012 ve zkráceném jednání z důvodu vyhlášení stavu legislativní nouze, aby bylo možno dávky péčovské péče a dávky v nezaměstnanosti bez problémů vyplácet i od 1. 1. 2013 nikoli kartou, ale dosavadními způsoby, tj. převodem na platební účet určený příjemcem dávky či v hotovosti. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu tohoto zákona (sněmovní tisk 881) k hrozcím akutním problémům s výplatami těchto dávek pouze cudně uvedla, že: „V době přípravy a přijetí“ příslušného zákona „bylo předpokládáno, že karta sociálních systémů již bude příjemcům podpor v nezaměstnanosti, při rekvalifikaci a

klientům pobírajícím kompenzaci odstupného a příjemcům dávek pěstounské péče průběžně vydávána a nebyla tak ve výše uvedených zákonech stanovena přechodná doba pro případy, kdy tomu tak nebude“. K tomuto zdůvodnění nezbyvá než dodat že šlo o zákon č. 401/2012 Sb., který byl po zamítnutí jeho návrhu Senátem přijat 5. 9. 2012 a po jeho vetování prezidentem republiky definitivně schválen 7. 11. 2012. V této době by mohla rozumná vláda sotva předpokládat, že karta bude do konce roku 2012 vydána všem příjemcům těchto dávek.

18. Problematičností platné zákonné úpravy karet je si zřejmě vědomo i Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). To ve své tiskové zprávě z 31. 12. 2012 uvedlo:

„Chystají se i další zásadní legislativní změny, které vycházejí z nedávné dohody ministryně práce a sociálních věcí Ludmily Müllerové, premiéra Petra Nečase, České spořitelny a České pošty. Mají se mimo jiné týkat způsobu nakládání s osobními údaji a jejich ochrany. V zákoně by rovněž mělo být zakotveno zmocnění a rozsah předávaných údajů držiteli bankovní licence. Právní předpis má definovat:

- ☐ *dobrovolnost platební funkce sKarty,*
  - ☐ *povinnost převzít sKartu jako identifikační kartu,*
  - ☐ *nebude nutné podepisovat žádný dokument o zřízení účtu k sKartě ani přebírání PIN,*
  - ☐ *za doručení dávek prostřednictvím poštovní poukázky budou klienti platit regulovanou cenu,*
  - ☐ *lidé, kteří pobírají dávky hmotné nouze, nebudou muset za poštovní poukázku platit vůbec*
- Současně se bude upravovat smlouva s Českou spořitelnou.“*

19. Podle čl. 1 odst. 1 ústavního zákona ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) je Česká republika demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Z pojmu právního státu, jehož nedílnou součástí je princip právní jistoty, plynou i požadavky na obsah právních předpisů. K nim patří - jak konstantně judikuje Ústavní soud – i požadavek určitosti, srozumitelnosti a předvídatelnosti zákona. Navrhovatelé zde poukazují např. na vymezení pojmu určitosti zákona, jak je obsaženo v odlišném stanovisku šesti soudců Ústavního soudu k nálezu ze 7. 6. 1995 sp. zn. Pl. ÚS 4/95 (nález č. 29, svazek 3 SbNU, vyhl. pod č. 168/1995 Sb.), jehož se později dovolal i sám Ústavní soud v nálezu z 31. 1. 2008 sp. zn. Pl. ÚS 24/07 (nález č. 26, svazek 48 SbNU, vyhl. pod č. 88/2008 Sb.): „*Právní jistotou se .. rozumí předvídatelnost chování státních orgánů při aplikaci práva, a to z hlediska přisuzování významů právnímu textu a z hlediska subsumpce skutkových zjištění pod právní normu při rozhodování. Určitost stanovování obsahu právních norem neboli významů právního textu závisí přitom na určitosti ustanovení právních předpisů a na právních interpretačních postupech. Obecně lze konstatovat, že neurčitost určitého (některého) ustanovení právního předpisu nutno považovat za rozpornou s požadavkem právní jistoty, a tudíž i právního státu (čl. 1 Ústavy České republiky), toliko tehdy, jestliže intenzita této neurčitosti vylučuje možnost stanovení normativního obsahu daného ustanovení i pomocí obvyklých interpretačních postupů.“*

Navrhovatelé mají za to, že napadená zákonná úprava karty neumožňuje pomocí obvyklých interpretačních postupů určit, zda je převzetí karty na Úřadu práce ČR právní povinností příjemce dávky, jejíž splnění podmiňuje nárok na dávku, popř. nárok na její výplatu, anebo zda naopak je toto převzetí karty příjemcem ryze dobrovolné a nemá na tyto nároky žádný vliv. **Napadená zákonná úprava** je již z tohoto hlediska **neurčitá, nesrozumitelná a nepředvídatelná a proto rozporná s ustanovením čl. 1 odst. 1 Ústavy**.

20. Podle čl. 2 odst. 4 Ústavy a podle čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) může každý činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co

zákon neukládá. Podle čl. 4 odst. 1 Listiny mohou být povinnosti ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Podle čl. 4 odst. 2 Listiny mohou být meze základních práv a svobod upraveny pouze zákonem, a to za podmínek stanovených Listinou.

Má-li být z napadené zákonné úpravy výplaty dávek prostřednictvím karty dovozováno, že převzetí karty příjemcem dávky je povinné, resp. že podmiňuje nárok na výplatu dávky, nemá tato povinnost nezbytný zákonný základ.² Nejenže tuto povinnost výslovně nestanoví žádná zákonná norma, ale ani interpretací napadených zákonných ustanovení nelze – při případném uznání existence této povinnosti – určit její meze. Žádná zákonná norma totiž nestanoví ani způsob, resp. podmínky a okolnosti plnění této povinnosti, když zákon zejména neupravuje lhůtu, v níž má být tato povinnost příjemcem dávky splněna, neupravuje ani rámcově postup plnění a vynucování této povinnosti ani následky jejího nesplnění. Přitom platí, že nemůže-li být příjemce k převzetí karty nucen, nemůže být ani za odmítnutí převzetí karty sankcionován, např. v podobě zastavení výplaty dávky. „Uložení jakékoliv povinnosti soukromým osobám má vždy za následek zkrácení jejich svobodného prostoru, který je v podstatě vždy chráněn některým ze základních práv. Nejde-li o speciální základní právo pozitivně zformulované na základě zkušeností s jeho masivním porušováním, bývá svobodný prostor jednotlivců chráněn právem na soukromí, které je interpretováno jako jistá sběrná klauzule zajišťující jednotlivci svobodný prostor i tam, kam nedopadají speciální základní práva. Jde o jakousi generální klauzuli, jež pomáhá překlenout mezerovitost speciálních základních práv.“ (Blíže Wagnerová, E. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář, Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012, str. 126.) Ustanovení čl. 4 odst. 1 Listiny přitom mluví na možné implicitní omezení základních práv, ač právní úprava sleduje jiný účel. Je tedy nerozhodné, zda zákonodárce měl omezení v úmyslu či nikoliv.

Napadená právní úprava karty proto vzbuzuje pochybnost o jejím souladu s čl. 2 odst. 4 Ústavy a čl. 2 odst. 3 Listiny ve spojení s čl. 4 odst. 1 Listiny. Autonomie vůle fyzické osoby i v oblasti veřejného práva může být omezena toliko zákonem, přičemž povinnosti jí mohou být ukládány rovněž pouze na základě zákona. Ve chvíli, kdy zákonodárce adresátu veřejné správy neuloží povinnost chovat se určitým způsobem, nemůže zároveň omezit autonomii vůle dotčené osoby zvolit jiný způsob chování, který není v rozporu s právem, neobchází jej ani se nepřiči dobrým mravům či veřejnému zájmu. Za volbu tohoto jiného způsobu chování pak nemůže být dotčený subjekt nijak sankcionován. Platná právní úprava však pro něj stanoví sankci v podobě nemožnosti dalšího výkonu jeho veřejného subjektivního práva.

Z uvedených důvodů je **napadená zákonná úprava v rozporu s ustanoveními čl. 2 odst. 4 Ústavy, čl. 2 odst. 3 a čl. 4 odst. 1 Listiny**. Zpoplatnění výběrů sociálních dávek prostřednictvím karty je v rozporu s čl. 11 odst. 5 Listiny.

21. Podle čl. 30 odst. 1 Listiny mají občané právo na přiměřené hmotné zabezpečení při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele. Podle čl. 30 odst. 2 Listiny každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek. Podrobnosti stanoví zákon (čl. 30 odst. 3 Listiny). Ve smyslu čl. 41 odst. 1 Listiny mají být tato ustanovení provedena zákony, v jejichž mezích je možno se těchto práv domáhat.

² Srov. zákonnou úpravu občanského průkazu jako základního identifikačního dokladu zákonem č. 329/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů, jež stanoví občanovi explicitně nejen povinnost osobního převzetí průkazu (§ 8 odst. 1), ale i povinnost chránit jej před ztrátou, odcizením či zničením a povinnosti další (§ 14 odst. 1); rovněž jsou zákonem stanoveny poplatky za vystavení duplikátu občanského průkazu, atd.

Podle čl. 32 odst. 5 Listiny rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. Tohoto práva je možno se domáhat přímo, prováděcí zákonná úprava stanovící jeho meze není Listinou vyžadována (čl. 41 odst. 1 *a contrario*), zákon má stanovit pouze podrobnosti (čl. 32 odst. 6 Listiny). V této souvislosti navrhovatelé poukazují na čl. 1 bod 16 Evropské sociální charty (č. 14/2000 Sb. m. s.), který zakotvuje, že smluvní strany uznávají za cíl své politiky, o který budou usilovat pomocí všech vhodných prostředků, jak na národní, tak na mezinárodní úrovni, dosažení podmínek, za kterých bude účinně naplňováno právo rodiny, jakožto základní jednotky společnosti, na vhodnou sociální, právní a hospodářskou ochranu k zajištění svého plného rozvoje. Čl. 16 Evropské sociální charty pak stanoví, že s cílem zajistit nezbytné podmínky pro plný rozvoj rodiny, která je základní jednotkou společnosti, se smluvní strany zavazují podporovat ekonomickou, právní a sociální ochranu rodinného života takovými prostředky, jako jsou rodinné dávky, daňová opatření, poskytování bydlení pro rodiny, dávek novomanželům, a jinými vhodnými prostředky.

Podle čl. 19 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (vyhl. pod č. 10/2010 Sb. m. s.) státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají rovné právo všech osob se zdravotním postižením žít v rámci společenství, s možnostmi volby na rovnoprávném základě s ostatními, a přijmou účinná a odpovídající opatření, aby osobám se zdravotním postižením usnadnily plné užívání tohoto práva a jejich plné začlenění a zapojení do společnosti, mimo jiné tím, že zajistí, aby:

a) osoby se zdravotním postižením měly možnost si zvolit, na rovnoprávném základě s ostatními, místo pobytu, kde a s kým budou žít a nebyly nuceny žít ve specifickém prostředí;

b) osoby se zdravotním postižením měly přístup ke službám poskytovaným v domácím prostředí, rezidenčním službám a dalším podpůrným komunitním službám, včetně osobní asistence, která je nezbytná pro nezávislý způsob života a začlenění do společnosti a zabraňuje izolaci nebo segregaci;

c) komunitní služby a zařízení určená široké veřejnosti byly přístupné, na rovnoprávném základě s ostatními, i osobám se zdravotním postižením a braly v úvahu jejich potřeby

Nepojistné sociální dávky jsou dávkami, jejichž poskytováním stát naplňuje uvedená sociální práva garantovaná nejen Listinou, ale i mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, kterými je Česká republika vázána, a které mají podle čl. 10 Ústavy přednost před zákonem, resp. jsou - dle Ústavního soudu - součástí ústavního pořádku. Jde konkrétně o dávky státní sociální podpory (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, rodičovský příspěvek a pohřebné) a dávky péčovské péče, jejichž cílem je zajištění podpory rodin s dětmi, příspěvek na péči a dávky pro osoby se zdravotním postižením, jejichž účelem je zajistit lidsky důstojný život zdravotně postižených a pomáhat k jejich integraci do společnosti, dávky pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc), které zajišťují sociální ochranu před chudobou

Obdobné ústavní a mezinárodní garance platí i pro dávky v nezaměstnanosti (podpora v nezaměstnanosti, podpora při rekvalifikaci a kompenzace za nevyplacené odstupné, odbytné nebo odchodné), které představují přiměřené zabezpečení pro osoby, které bez vlastní viny nemohou vykonávat právo získávat prostředky pro své životní potřeby výdělečnou činností

Prováděcí zákony k těmto ustanovením Listiny ovšem nejenže nesmí zasahovat do podstaty a smyslu základního práva (čl. 4 odst. 4 Listiny), ale současně výhrada zákona smí být využita jen ke zcela nezbytnému omezení základního práva. Jde o požadavek zachování principu proporcionality. Na naplnění tohoto principu doktrína nahlíží z pohledu materiálního,

faktického dopadu právní regulace. Vedle toho Ústavní soud ve své judikatuře u sociálních práv přistoupil k provádění tzv. testu rozumnosti, jehož se navrhovatelé rovněž dovolávají:

„Plnění poskytovaná v rámci sociálních práv pocházejí ze státního rozpočtu a odpovědnost za tato plnění spočívá zcela na straně státu. Je-li to stát, kdo je a bude vázán sociálními plněními, pak také musí mít možnost stanovit konkrétní podmínky takového plnění. Stát si nemůže dovolit tu nezodpovědnost stát se dlužníkem, který nebude schopen dodržet své závazky. Tyto skutečnosti ale nesmí popřít samotnou existenci konkrétního sociálního práva, či ve svém důsledku vyloučit jeho realizaci. V rámci těchto mezí má zákonodárce poměrně širokou možnost upravit provedení jednotlivých sociálních práv, včetně možnosti jejich změn.“ (...)

„Výše popsaný specifický charakter sociálních práv v žádném případě neznamená, že by jimi zákonodárce nebyl vázán. Zakotvení jejich existence v Listině znamená, že při zákonné úpravě musí být zachován jistý minimální standard těchto sociálních práv. V žádném případě tedy nesmí dojít k faktickému popření toho kterého sociálního práva, protože je zároveň třeba dostát principům stanoveným v Listině. Míru jejich dosažení je třeba posuzovat v každém jednotlivém případě realizace těchto práv zákonnou úpravou. Novou právní úpravu, kterou přinesl napadený zákon, je třeba posuzovat právě z tohoto hlediska, tj. z hlediska intenzity, s jakou eventuálně zasáhl do jednotlivých sociálních práv zaručených ústavním pořádkem, a zda tato intenzita dosahuje protiústavní dimenze“ (Nález sp. zn. Pl. US 2/08, body 54 a 56)

Pokud mají být tyto sociální dávky nuceně vypláceny prostřednictvím karty, jejíž vydávání, podmínky používání, včetně podmínek zpoplatnění, nejsou upraveny zákonem, a jejich výplata je svěřena soukromému subjektu – bance, nemají příjemci dávek, tj. osoby požívající výše uvedených základních sociálních práv, v platné zákonné úpravě žádnou právní garanci, že tyto dávky prostřednictvím karty skutečně včas a ve správné výši obdrží. Jak bude zabezpečena výplata nevypлаcěných dávek, pokud např. banka, která ji nyní monopolně uskutečňuje prostřednictvím jí vydávané karty, zanikne a vstoupí do likvidace?

Praktické uplatňování napadené zákonné úpravy ve svých důsledcích omezuje uvedená základní ústavně zaručená sociální práva jednotlivců i v řadě jiných směrů.

Primárně je třeba upozornit, že při konstruování podmínek pro poskytování všech sociálních dávek musí zákonodárce mít vždy na paměti, že tyto podmínky musí být, vzhledem k tomu, že všechny tyto dávky slouží ke zmírnění dopadů sociálních událostí do života fyzických osob, resp. ke kompenzaci jejich možných nepříznivých důsledků, nastaveny tak, aby dotčené osoby mohly fakticky tyto podmínky splnit a aby nedošlo k situaci, že v důsledku své „sociální nekompetentnosti“ o tuto dávku přijdou. Jinak řečeno, poskytování sociálních dávek by mělo být nastaveno tak, aby je osoba, která splní podmínky pro jejich poskytnutí, mohla bez obtíží obdržet. To znamená, že podmínky pro poskytování dávek musí být „nízkoprahové“, výplata dávek musí odpovídat schopnostem příjemce a podmínky pro výplatu dávky nesmějí pro něj představovat překážku, která mu fakticky brání plnění od státu obdržet. Podmínky výplaty, které nereflektují schopnost příjemce dávku ve formě, která je předepsaná, přijímat, vedou ke skutečnosti, že příjemce dávky nezbytné finanční prostředky neobdrží. Jako typický příklad lze uvést seniora odkázaného na péči jiné osoby, který nikdy neměl zřízen účet u banky. Tuto osobu zákonodárce nutí, aby si buď zřídila účet u banky (čehož vzhledem ke svému zdravotnímu stavu není schopna, navíc pokud si účet zřídí, vznikne jí povinnost hradit poplatky spojené s vedením účtu, tj. k přijímání sociální pomoci pro ni bude nepřímo opět zpoplatněno) nebo aby přijímala dávku prostřednictvím karty, i když s platební kartou vůbec neumí zacházet a je pravděpodobné, že se s ní zacházet nikdy

nenaučí. Finanční gramotnost mnohých osob nacházejících se dlouhodobě v hmotné nouzi je pak na podobně nízké, popř. až nulové úrovni.

Rovněž prokazování totožnosti při rozhodování o dávce a v průběhu jejího poskytování by mělo být upraveno tak, aby příjemce svou totožnost mohl bez větších obtíží osvědčit. Zákonodárce nijak nevysvětlil, jaké důvody jej vedou k úvaze, že prokazování totožnosti ve vztahu k orgánům poskytujícím sociální dávky prostřednictvím státem již dříve zavedených průkazů totožnosti (občanských průkazů, cestovních pasů) nepostačuje pro oblast sociálních dávek. Uložení povinnosti prokazovat se dalším průkazem totožnosti, musí být podloženo nezbytnou potřebou, kterou však zákonodárce nijak neprokázal.

Rozpor s ustanovením čl. 30 odst. 2 Listiny lze vidět minimálně u osob, nacházejících se v hmotné nouzi, ve zpoplatnění. Osoba v hmotné nouzi se nemusí k dávce dostat bezplatně, pokud se v obci či jejím okolí nenachází bankomat České spořitelny, a s.. Výběr z jiného bankomatu je zpoplatněn a částka bude odepsána z účtu u peněžního ústavu, na němž jsou peněžní prostředky určené k vyplácení prostřednictvím karty sociálních systémů. Tím ovšem dochází ke snížení dávky pomoci v hmotné nouzi pod státem uznanou hranici chudoby (životní a existenční minimum), tj. není naplněno právo na pomoc v hmotné nouzi. Státem uznanou aktuální hranici chudoby přitom tvoří existenční minimum (u nezaopatřených dětí, osob starších 68 let, poživatelů starobních důchodů, invalidních osob ve třetím stupni životní minimum) a doplatek na bydlení (přičemž je třeba vzít v potaz konstrukci doplatku na bydlení, který se přiznává buď pokud nestačí k úhradě nákladů na bydlení příspěvek na bydlení – jako dávka státní sociální podpory, nebo samostatně – z důvodů hodných zvláštního zřetele obvykle v případě jiné formy bydlení, než vlastnické či nájemní, v případě absence místa trvalého pobytu v bytě, z důvodu ohrožení sociálním vyloučením). I příspěvek na bydlení tedy slouží při dosažení hranice chudoby k zajištění práva na pomoc v hmotné nouzi.

Pokud bylo úmyslem zákonodárce zavést výlučnou výplatu sociálních dávek prostřednictvím karty, měl se současně s ohledem na vázanost ústavním pořádkem (tedy imperativem respektování základních práv a svobod) při svém veškerém konání zabývat také dostupností sociální pomoci pro všechny její adresáty a tím, zda zavedení karty nesnižuje dosaženou úroveň sociálních práv.

Starší osoby a osoby zdravotně postižené mají ztížený přístup k sociálním dávkám pro nedostupnost teritoriální i technickou bankomatů pro výběr finančních prostředků. Tato nedostupnost znamená nemožnost získat prostředky sociální pomoci bez dodatečných nákladů (nejen poplatků, ale také nákladů na dopravu do místa výběru, nákladů na doprovod, a to i tehdy, jednalo-li by se o sociální službu) a tak komfortně (s legitimním přihlédnutím k jejich snížené soběstačnosti z důvodu věku či zdravotního postižení) jako doposud. Při nucení k výběru sociálních dávek zpravidla na veřejném prostranství se snižuje také bezpečnost těchto osob při manipulaci s finančními prostředky, bez alternativy získání státem přiznané sociální pomoci jiným způsobem. Z hlediska rovnosti v přístupu k sociální pomoci nelze přehlédnout skutečnost, že právě pro většinu starších osob a osob se zdravotním postižením elektronizace veřejné správy znamená zpravidla ztížení v přístupu k právu. Asi jen stěží si lze představit, že by ze dne na den celá veřejná správa začala se svými adresáty (užěji občany) komunikovat výlučně prostřednictvím datových schránek a elektronických podpisů. V případě výplaty sociálních dávek zákonodárce jejich výlučnou výplatu prostřednictvím karty sociálních systémů do zákona vtělil, ač jde z hlediska adresátů v tomto ohledu o skupinu více než zranitelnou. Tento úmysl byl opakován veřejností ústy nejvyšších vládních představitelů.

Každá lidská bytost je nadána důstojností. Jedná se o samu podstatu a ničím neomezený středobod jejich základních práv a svobod. Věk i zdravotní postižení jsou současně důvody, kvůli nimž nesmí být nikdo diskriminován ve věcech sociálního zabezpečení a přiznání a poskytování sociálních výhod (§ 1 odst. 1 písm. f/, g/ ve spojení s § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, ve znění pozdějších předpisů). Antidiskriminační zákon rozvíjí generální klauzuli lidské důstojnosti a rovnosti obsaženou v ustanovení čl. 1 Listiny a rozvinutou pak v čl. 3 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny.

Starší osoby a osoby se zdravotním postižením se cítí být kartou dotčeni na své lidské důstojnosti z důvodu zvýšení své závislosti na pomoci třetí osoby pro faktické dosažení sociální pomoci. Sociální dávky přitom představují výlučně jim náležející osobní plnění. Neexistuje legitimní důvod, proč by k jeho dosažení měly být tyto osoby závislé na třetích osobách, byla ohrožována jejich osobní bezpečnost, nebo aby byly opakovaně při marných pokusech dopravit se k bankomatu či úspěšně finanční částku vybrat (pro „bariérovost“) vystavovány zklamání, a proč by se měl tak posilovat pocit jejich bezmocnosti a závislosti na třetích osobách, a proč by tak mělo docházet k zásahu do jejich lidské důstojnosti.

Primárním posláním klauzule rovnosti je podle soudkyně Nejvyššího soudu Kanady L'Hureux-Dube „*vytváření společnosti, v níž všichni bezpečně věří, že jsou ze zákona uznáváni jako lidské bytosti zasluhující stejný zájem, úctu a pozornost*“. Podle tohoto pojetí jsou jednotlivci nebo skupina diskriminováni, pokud se jako lidské bytosti a členové společnosti cítí v důsledku legislativního rozlišení méně hodni uznání nebo méně hodnotní³.

Pro starší osoby a osoby zdravotně postižené je již neúměrně zatěžující, stresující a nedůstojné pokud jsou nuceny osobně se dostavit na příslušné kontaktní pracoviště krajské pobočky Úřadu práce ČR k převzetí karty (k udělení plné moci příjemce dávky jiné osobě „*k právním úkonům souvisejícím s vyzvednutím sKarty*“ vyžaduje Česká spořitelna, a. s. úředně ověřený podpis zmocnitele), zde až několik hodin prodlévat ve frontách jiných čekajících žadatelů o vydání karty, následně podstoupit proces aktivace karty v bankomatu České spořitelny, a. s. (neboť karta je „*zpravidla*“ předávána neaktivní - bod 9.3 Podmínek ČS) a pak v případě potřeby výplaty dávky v hotovosti se dostavit k bankomatu a zvládnout jeho obsluhu.

Z hlediska principu rovnosti a zákazu diskriminace platí, že sociální pomoc se poskytuje za nediskriminačních podmínek. Skutečnost, že starší či zdravotní postižení jsou důvody, pro které osoby nemají faktický a reálný přístup k sociální pomoci formou výplaty sociální dávky, tento princip popírá.

U pojistné dávky – podpory v nezaměstnanosti a u dávky nahrazující mzdu - odměna pěstouna, stát právní úpravou karty vstupuje do osobní sféry jednotlivce způsobem a formou, které neodpovídají povaze těchto dávek. Vynucuje po jednotlivci strpění tohoto vstupu na úkor jeho práva na soukromí, nerespektující jeho důstojnost při přijímání sociální pomoci ze systému, na jehož utvoření se jednotlivci buď sám podílel pravidelným přispíváním z důvodu možného vzniku předvídané sociální události (nezaměstnanosti), nebo naopak vstoupil do systému náhradní rodinné péče a dávka nahrazuje jeho mzdu. Pro tyto případy lze předpokládat obdobný vývoj jako u dávek státní sociální podpory, zejména rodičovského příspěvku, kdy drtivá většina příjemců finanční prostředky po převzetí karty přesměrovala na své účty u bank. Výsledkem takové právní regulace je vynucené převzetí a držení karty, přes

³ Fredman, Sandra. Antidiskriminační právo. Multikulturní centrum Praha, Porada pro občanství, občanská a lidská práva, Praha 2007, s. 17.

kteřou fakticky jen „protékají“ sociální dávky, ale k ničemu dalšímu neslouží. Identifikační funkce karty není dosud funkční a není ani potřebná.

V této souvislosti je nutno také zdůraznit, že dávky v nezaměstnanosti jsou projevem základního práva podle čl. 26 odst. 3 Listiny, podle něhož: „Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje; podmínky stanoví zákon.“ I když rozsah přiměřeného hmotného zabezpečení či zajištění určuje zákonodárce, nesmí zasáhnout do minimálního standardu tohoto práva. Součástí minimálního standardu pak bezpochyby je garantování důstojnosti jednotlivce při poskytnutí/přijetí sociální pomoci státu. Zásah do důstojnosti je pak třeba vyložit s již zmíněnou povahou dávek v nezaměstnanosti. Nerozlišuje-li zákonodárce přiměřeně mezi povahou sociálních dávek (a s tím spojenou skupinou adresátů) co do podmínek, způsobu a formy poskytnutí/přijetí dávek a nezbytnosti zásahu do osobní sféry jednotlivců (např. z důvodu jejich objektivní neschopnosti spravovat si finanční prostředky svobodně či dodržet při jejich využití zákonem stanovený účel), jedná neústavně.

V případě odměny pěstouna jde o odraz základního práva podle čl. 32 odst. 5 Listiny: „Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.“ Právo na pomoc totiž svědčí nejen rodičům, ale i jiným osobám, které se o dítě starají, a kterými pěstouni nepochybně jsou. Tato dávka pak, jak bylo zmíněno na jiných místech tohoto návrhu, není typickou sociální dávkou, neboť z hlediska své podstaty je mzdou. Jejím účelem není stigmatizovat pěstouny jako osoby závislé na sociální pomoci a vynucovat strpění poskytnutí odměny pěstouna prostřednictvím karty. Naopak má garantovat důstojnost pěstouna při péči o děti a zprostředkovaně tím i důstojnost rodinného života státem svěřených dětí.

Zásah do lidské důstojnosti a stigmatizace sociálně zranitelných skupin obyvatel formou vynucené identifikace, označování či prokazování spolu s „nálepkou“ zátěže společnosti (té slušné a zdravé, co sociální pomoc nepotřebuje) a zátěže sociálního systému, včetně spojení s paušalizovaným (nijak věrohodně a transparentně v průběhu legislativního procesu nedoloženým) tvrzením o zneužívání sociálních dávek (které má legitimizovat zásah do osobní sféry jednotlivce) má v evropském právním prostoru své neblahé historické konotace, které byly právě důvodem pro ustanovení generální klauzule důstojnosti a rovnosti nejen v mezinárodních úmluvách, ale i ústavních rádech evropských zemí.

Právní úprava karty nevyhovuje v případě zásahu do popsáných sociálních práv ani testu rozumnosti, neboť identifikační funkce karty je k datu podání tohoto návrhu nefunkční (karta tedy neslouží příjemcům sociálních dávek k rychlejší či konformnější identifikaci na úřadech než při použití běžných identifikačních dokladů – občanského průkazu či cestovního pasu), platební funkce nespoří státní prostředky na výplatu dávek, neboť drtivá většina těch, co ji převzali, okamžitě přesměrovala dávky na své běžné účty - výplata tudíž v těchto případech probíhá jako do doby zavedení karty, i pro tyto adresáty dávek však zatěžujícím způsobem. Tam, kde není blízke místo pro výběr finančních prostředků v bankomatu, se zvyšují náklady státu i adresátů dávky na zajištění dostupnosti dávky (např. u mimořádné okamžité pomoci náklady na zajištění dopravy u osob v hmotné nouzi nebo při opakovaném vydání karty z důvodu ztráty osobami v sociálním vyloučení). U průkazu osob se zdravotním postižením dochází k hromadnému vydávání dočasných průkazek (papírový průkaz zalaminovaný ve fólii podle ustanovení § 1 odst. 2 vyhlášky č. 424/2011 Sb.) v případech, kdy osoby zdravotně postižené odmítají převzetí karty z důvodu nemožnosti využít její platební funkci (nedostupnost bankomatu) i s odkazem na zásah do jejich důstojnosti, ale současně mají právo

na přístup a požívání výhod spojených s průkazem osoby pro zdravotně postižené (v rámci jejich integrace do společnosti).

Vynucováním převzetí karty ze strany veřejné moci na základě napadené zákonné úpravy a stanovením podmínek výplaty dávek prostřednictvím karty nikoli formou zákona dochází k nezákonnému, nepředvídatelnému a bezdůvodnému omezování přístupu dotčených osob – příjemců dávek – k dávkám, k zasahování do jejich lidské důstojnosti, rovnosti z hlediska přístupu k sociální pomoci, a nerespektování podstaty základních sociálních práv v rozporu s principem proporcionality a bez jakéhokoliv rozumně ospravedlnitelného odůvodnění, a tím k **porušování** generální klauzule rovnosti v důstojnosti a v právech podle **čl. 1 Listiny**, ustanovení **čl. 3 odst. 1 Listiny**, **čl. 10 odst. 1 Listiny** a jejich shora uvedených **základních sociálních práv podle ustanovení čl. 26 odst. 3, čl. 30 odst. 1, 2 a 3, čl. 32 odst. 5 a 6 Listiny ve spojení s čl. 41 odst. 1 a čl. 4 odst. 2 Listiny**.

B. Absence zákonné působnosti orgánů veřejné moci zabezpečit vydání karty bankou

22. Podle **čl. 2 odst. 3 Ústavy** a **čl. 2 odst. 2 Listiny** lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. Podle **čl. 79 odst. 1 Ústavy** lze působnost ministerstev a jiných správních úřadů stanovit pouze zákonem.

23. Působnost MPSV je stanovena zejména zákonem **ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky**, působnost Úřadu práce zejména zákonem **č. 73/2011 Sb., upravujícím současně i samotný institut karty**, a dále je tato působnost stanovena i zákony upravujícími způsob výplaty jednotlivých sociálních dávek.

Ustanovení **§ 4b odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb.** stanoví, že krajská pobočka Úřadu práce ČR místně příslušná podle místa bydliště osoby „zabezpečí vydání“ karty a že v odůvodněných případech může krajská pobočka „vydat kartu“ i jiným osobám. Napadená zákonná úprava však již nestanoví, jakým způsobem má správní úřad vydání karty „zabezpečit“. K tomu, aby tak mohl Úřad práce ČR učinit prostřednictvím jiného subjektu, s nímž by pak příjemce dávky uzavíral smlouvu týkající se provozování karty a účtu, by musel mít Úřad práce ČR jako orgán veřejné moci výslovné zákonné zmocnění. To ale nemá.

24. K tomu, aby státní moc byla vykonávána v souladu s ústavním pořádkem, zejména s **čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR** a **čl. 2 odst. 2 Listiny** je třeba, aby státní orgán měl zákonem jasně vymezenou působnost a pravomoc. Působnost státního orgánu určuje okruh úkolů, které je státní orgán oprávněn a povinen realizovat. Jinak řečeno, jde o vymezení toho, co orgán smí, má nebo je povinen činit.⁴ Naproti tomu pravomoc spočívá v oprávnění příslušného orgánu vykonávat státní moc v oblasti své působnosti zákonem stanovenými právními prostředky, např. vydáváním normativních nebo individuálních právních či správních aktů.⁵

Napadené ustanovení **§ 4b zákona č. 73/2011 Sb.** upravující kartu jako veřejnou listinu a její vydání, neobsahuje bližší podmínky pro postup Úřadu práce ČR při vydání karty, jako jsou např. všechny náležitosti karty, konkrétní průběh vydání, event. založení působnosti a pravomoci jiného orgánu veřejné správy nebo jiné instituce k vydání karty, ani neukládají povinnosti příjemcům dávek, včetně sankcí za jejich nesplnění. *De facto* volná úvaha Úřadu práce ČR o zmíněných skutečnostech vede k zásahům pro práv adresátů veřejné správy, přičemž těchto zásahů a dotčených práv je z povahy věci (poskytování sociální pomoci na

⁴ Weyr, F. Teorie práva, Brno-Praha: Orbis, 1936, str. 119.

⁵ Obdobně viz Hendrych, D. a kol. Právníký slovník, Praha C. H. Beck, 3. vydání, 2009

území státu) a s ohledem na počet adresátů (všichni příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi, dávek státní sociální podpory, pěstounských dávek, dávek pro zdravotně postižené, příspěvku na péči, podpor v nezaměstnanosti a rekvalifikaci, kompenzací) poměrně široké spektrum.

Materiální pojetí právního státu, k němuž se hlásí i Česká republika, vyžaduje, aby působnost a pravomoc orgánů veřejné moci byly zákonem přesně stanoveny tak, aby výkon veřejné moci byl srozumitelný a předvídatelný pro adresáty veřejné moci, tj. aby byla zachována jejich právní jistota a legitimní očekávání, že v určité situaci bude státní orgán postupovat určitým, předem daným a transparentním způsobem. Meze výkonu veřejné moci pak rovněž musejí zajistit prostor pro rozvoj a seberealizaci osob, které na rozdíl od veřejné moci mají právo činit vše, co není zákonem zakázáno, a nesmějí být nuceny činit nic, co zákon neukládá (čl. 2 odst. 3 Listiny).⁶

Vymezení působnosti Úřadu práce ČR při rozhodování o vydání karty však takové mantinely pro výkon veřejné moci neobsahuje. Postup Úřadu práce ČR se tak pro adresáty veřejné správy stává nejen nepředvídatelným, ale logicky může nést i znaky libovůle.

V této souvislosti navrhovatelé poukazují na náleze Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 150/01 (č. 117, sv. 31 SbNU), který dovedl, že státní orgán může jednat pouze v mezích své kompetence a pravomoci, jež musejí být jasně vymezeny v zákoně a které je nezbytné rozlišovat. Každá osoba má v právním státě právo být chráněna před zákonem nevázanou, a proto nepředvídatelnou a nevypočitatelnou státní mocí.⁷ Parlament je povinen při přijímání zákonů respektovat ústavní pořádek a mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal souhlas a jimiž je Česká republika vázána. Jde o jedno z pravidel vymezujících jeho působnost. Pokud při přijímání zákona nerespektuje ústavní pořádek a umožní tím, že dotčená norma bude porušovat práva jejích adresátů, lze mít za to, že při přijetí této normy jednal *ultra vires* a tato norma je v rozporu s ústavním pořádkem.

Nedostatečné zákonné vymezení působnosti Úřadu práce ČR pak nelze zhojit ani vydáním prováděcího právního předpisu (prováděcí vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí), protože tento podzákonný právní předpis může být podle čl. 79 odst. 3 Ústavy ČR vydán toliko *secundum et intra legem*, nikoliv *praeter legem*, tj. nemůže nahrazovat chybějící zákonnou právní úpravu (obdobně viz náleze sp. zn. Pl. ÚS 45/2000, vyhl. pod č. 96/2001 Sb.).

25. Žádný zákon ani jiný právní předpis rovněž nedovoluje, aby se MPSV a Úřad práce ČR (který je rovněž správním úřadem s celostátní působností – viz § 1 odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb.) byl i jen zčásti mohl vzdát své zákonem stanovené působnosti na úseku výplaty sociálních dávek, tj. i pokud jde o vydávání karty, jakož i správy JISPSV, resp. svěřit výkon této části veřejné správy soukromému subjektu – bance, jak se to stalo na základě soukromoprávní smlouvy uzavřené dne 24. ledna 2012 mezi ČR - MPSV a Českou spořitelnou, a s. pod názvem „Smlouva o zajištění administrace výplaty nepojistných dávek a dávek v oblasti státní politiky zaměstnanosti a provozování karty sociálních systémů“.

Podle uvedené smlouvy se Česká spořitelna, a. s. „zavazuje zajistit pro Ministerstvo plnění následujících činností, které Ministerstvo plní jako správce JIS PSV“:

- a) zřídit a provozovat Systém administrace dávek;
- b) zřídit a vést Sběrný účet a Platební účty Oprávněných osob;
- c) zabezpečit vydávání a správu Karet pro Oprávněné osoby podle požadavků Ministerstva,

⁶ Obdobně viz náleze sp. zn. Pl. ÚS 24/10, vyhl. pod č. 94/2011 Sb.

⁷ Wagnerová, E. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář, Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, str. 87.

- d) zabezpečit Výplatu dávek a Platební funkce karty,
e) zřídit a provozovat portál za účelem poskytnutí informací Oprávněným osobám o stavu Platebního účtu a využití Platebních funkcí karty “

Uvedená smlouva mezi MPSV a Českou spořitelnou, a. s., uzavřená na základě obchodní veřejné soutěže vyhlášené MPSV, je nepochybně smlouvou soukromoprávní. Svědčí o tom i to, že se smlouva ve svém záhlaví odvolává na § 269 odst. 2 obchodního zákoníku, podle něhož má jít o smlouvu nepojmenovanou. Ani podle svého obsahu tato smlouva nenaplnňuje znaky veřejnoprávní smlouvy, které jsou uvedeny ve správním řádu (již proto, že žádný zákon nesvěřuje bance výkon působnosti v oblasti veřejné správy na úseku výplaty sociálních dávek a ani žádný zákon neumožňuje, aby se tak stalo na jeho základě).

Soukromoprávní smlouva mezi MPSV a Českou spořitelnou, a. s. týkající se výplaty dávek prostřednictvím karty tedy nemůže mít žádné veřejnoprávní účinky na osoby, které nejsou jejími účastníky, tj. zejména na příjemce sociálních dávek vyplácených kartou. Nemůže zejména těmto osobám zakládat povinnosti, neboť podle čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod („Listina“) lze povinnosti ukládat toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

Zákon č. 73/2011 Sb. ani jiný právní předpis nestanoví, že výplatu veřejnoprávních sociálních dávek zabezpečuje a že kartu za tím účelem vydává a provozuje banka. Skutečnost, že karta je vydávána a spravována bankou, není stanovena žádnou právní normou a lze na ni usuzovat pouze nepřímo prostřednictvím vyobrazení vzoru karty až v přílohách k vyhlášce č. 424/2011 Sb., kde je uvedeno, že na přední straně karty je mj. „LOGO BANKY“.

Důkaz: Smlouva mezi ČR - MPSV a Českou spořitelnou, a. s. z 24. ledna 2012 - „Smlouva o zajištění administrace výplaty nepojistných dávek a dávek v oblasti státní politiky zaměstnanosti a provozování karty sociálních systémů“ – předloží na návrh soudu MPSV

26. Nedodržení zásady legality ze strany státu vůči jednotlivci je tedy napadenou zákonnou úpravou dáno v následujících ohledech:

- stát vykonává moc vůči jednotlivcům bez opory v zákoně,
- stát ukládá povinnosti jednotlivcům bez opory v zákoně,
- stát přenáší výkon státní moci na soukromý subjekt bez opory v zákoně a bez zachování veřejnoprávnosti (formální) tohoto vztahu.

Tyto zásahy opírá o soukromoprávní smlouvu mezi státem a jedním soukromým subjektem – bankou (uzavřenou na základě veřejné obchodní soutěže) a především o soukromoprávní „smlouvu“ o platebních účtech mezi tímto soukromým subjektem a příjemci dávek. Vstup příjemců dávek do těchto smluv vynucuje stát prostřednictvím Úřadu práce ČR, kde „podpis smlouvy“ s bankou probíhá potvrzením dokladu předloženého příjemci dávky.

27. Popsaný způsob interpretace a aplikace napadené zákonné úpravy příslušnými orgány veřejné moci (tj. jednak ze strany MPSV, včetně vydání vyhlášky a uzavření smlouvy s Českou spořitelnou, a. s., a jednak základě toho ze strany Úřadu práce ČR v jeho správní praxi) vůči adresátům této úpravy – příjemcům dávek – vytvořily rozpor mezi aplikovanou zákonnou úpravou a ústavním pořádkem. Tento rozpor nelze zjevně překlénout ústavně konformním výkladem napadených ustanovení, ale pouze jejich derogací. Možnost individuální obrany jednotlivce před vynucováním přístupu k sociální pomoci státu výlučně prostřednictvím karty cestou žaloby proti nezákonnému zásahu či žaloby proti nečinnosti pro případ zastavení výplaty sociálních dávek v případě odeření převzetí karty, jakož i možnost

využití ústavně konformního výkladu napadené zákonné úpravy, jsou – jak ukazuje praxe – jen hypotetické. I případný takovýto soudní přezkum v jednotlivých případech nemůže vést k odstranění strukturálních problémů posuzovaného institutu, kterými jsou kromě uvedených nedostatečných opor v zákoně, úpravy soukromoprávní smlouvou bez zachování veřejnoprávnosti, a ukládání povinnosti jednotlivcům podzákonným právním předpisem a smluvními podmínkami s třetím subjektem, také nerovnost v přístupu k sociální pomoci, plošné porušení zásady důstojnosti v rovnosti široké skupiny adresátů sociální pomoci a další v návrhu popsané nedostatky. Ty jsou totiž důsledkem napadené zákonné úpravy a mohou být odstraněny toliko zásahem ze strany zákonodárce (srov. nálezy Pl. ÚS 1/12, bod 257).

Z uvedeného vyplývá, že napadená zákonná úprava je v **rozporu s ústavními normami vymezujícími činnost (působnost) státních orgánů, resp. správních úřadů - čl. 2 odst. 2 Listiny, čl. 2 odst. 3 a čl. 79 odst. 1 Ústavy**.

C. Karta jako průkaz osoby se zdravotním postižením

28. Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, obligatorně spojuje dvě funkce karty: funkci prostředku výplaty dávek (§ 19 odst. 3) s funkcí průkazu osoby se zdravotním postižením (§ 34 odst. 1). S posléze uvedenou funkcí je spojena možnost čerpání výhod (nároků) držitele průkazu osoby se zdravotním postižením (§ 36 téhož zákona). Důvody, pro něž se zákonodárce rozhodl spojit obě funkce v jednom dokumentu, nelze z důvodové zprávy k návrhu zákona zjistit.

Průkaz osoby se zdravotním postižením je bezpochyby veřejnou listinou. Slouží jako identifikátor pro přiznání výhod této osobě. Z toho vyplývá právo státu zpracovávat za tímto účelem citlivá data osob se zdravotním postižením. Karta spojuje povinně tuto funkci s funkcí platební.

Navrhovatelé mají pochybnost o ústavní konformitě napadené úpravy zejména z hlediska materiálního.

Zpracování (resp. i vyžadování) osobních údajů nezbytných pro vydání karty by mělo obstát v testu proporcionality, tedy

- k omezení práva na soukromí by mělo dojít z důvodu sledování legitimního cíle a
- prostředky k dosažení tohoto cíle by měly být přiměřené a nezbytné (čl. 10 odst. 2 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny)

Z hlediska sledovaného legitimního cíle lze dovodit z právní úpravy následující:

1. účelem zpracování údajů je možnost budoucí identifikace klienta a zajištění výplaty dávky jedním ze zákonem stanovených způsobů,
2. účelem zpracování údajů je možnost identifikace oprávněné osoby pro účely čerpání výhod spojených s průkazem osoby se zdravotním postižením.

Oba tyto účely lze sice samy o sobě považovat za legitimní, avšak sdružení údajů na kartě nesplňuje ve vztahu ke sledovanému cíli požadavek přiměřenosti a není ani nezbytné. Zákonodárce by měl vždy z možných způsobů volit takový, který do základního práva zasahuje nejméně. V daném případě přicházela v úvahu buď dvojí karta pro různé účely (či jiné řešení), naopak sdružení funkce nástroje výplaty a identifikátoru pro účely čerpání výhod není ani přiměřené ani nezbytné, a to zejména u citlivých údajů o zdravotním stavu. Je třeba

přihlédnout k tomu, že u některých osob se zdravotním postižením hrozí zvýšené riziko ztráty či odcizení karty, jež by měla nová právní úprava rovněž reflektovat.

Aplikujeme-li test proporcionality ryze prakticky, pak si musíme klást otázku, zda lze považovat za přiměřené a nezbytné, aby osoba se zdravotním postižením při výběru z bankomatu nebo platbě kartou v obchodě⁸ předkládala kartu s vlastní fotografií a označením, které současně vypovídá o jejím zdravotním stavu (piktogramem či označením průkazu), tj. obsahuje její citlivé údaje. Navrhovatelé se domnívají, že nikoliv, a jsou přesvědčeni, že právní úprava účinná do 31. 12. 2011 naplňovala požadavky na šetření podstaty a smyslu práva na soukromí mnohem lépe.

Obdobně lze uvést opačnou situaci, tj. že osoba se zdravotním postižením se prokazuje průkazem (kartou) při čerpání zvýhodněné služby (např. kulturní akce, apod.), přičemž při předložení karty s elektronickým čipem je pro poskytovatele služeb minimálně zřejmá skutečnost, že osoba pobírá nějakou nepojistnou sociální dávku. Tato situace může být osobě se zdravotním postižením subjektivně nepříjemná, v obecné rovině pak způsob zpracování osobních údajů zasahuje do jejího práva na informační sebeurčení více, než je nezbytné.

Lze přepokládat, že pokud by osoba se zdravotním postižením měla v obou případech na výběr, zda v rámci použití karty (průkazu) poskytne subjektům v sociálních vztazích méně údajů o své osobě, učinila by tak.

Shrnutí: Bez přijetí karty nelze v zásadě jiným zákonným způsobem získat průkaz osoby se zdravotním postižením. Kartu lze získat pouze na základě podpisu „smluvních“ podmínek o platebním účtu se soukromoprávním subjektem - bankou. Stát zde zjevně (zjevněji než u ostatních skupin příjemců sociálních dávek) přesunul výkon státní moci bez jakékoliv opory v zákoně na soukromoprávní subjekt. Práv z *prima facie* veřejnoprávního vztahu (stát – osoba se zdravotním postižením) se lze dovolat pouze prostřednictvím soukromoprávní „smlouvy“ a za podmínek v ní jednostranně (sic!) stanovených z vůle soukromého subjektu (soukromý subjekt – osoba se zdravotním postižením). Uspokojivou spojnici mezi těmito vztahy nelze při dodržení zásady legality v právním řádu nalézt. Právní předpisy regulující ochranu osobních údajů v soukromoprávních vztazích nemohou samy o sobě zásah zhojit.

Zásah do práva na soukromí musí být zvláště přísně posuzován v případě vertikálního vztahu mezi státem a jednotlivcem. To platí zejména pro nakládání s osobními a citlivými údaji prostřednictvím nových technologií či nových technických prostředků. Neexistuje-li pro tento zásah vůbec žádná opora v zákoně, je zasažena samotná podstata základního práva. Navrhovatelé mají za to, že z povahy věci není možné spojení veřejné listiny s „bankovní kartou“, za níž je někdy karta sociálních systémů zjednodušeně prohlašována.

29. Navrhovatelé jsou přesvědčeni, že tato právní úprava neobstojí při poměrování principem přiměřenosti z hlediska zásahu do práva každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny a práva na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě podle čl. 10 odst. 3 Listiny. Porušuje i čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který chrání právo každého na respektování svého soukromého a rodinného života, přičemž státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě

⁸ Osobě se zdravotním postižením mohou být přitom prostřednictvím karty vypláceny jakékoliv dávky, např. rodičovský příspěvek, dávky pomoci v hmotné nouzi.

případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením žádná osoba se zdravotním postižením, bez ohledu na místo svého pobytu nebo prostředí, ve kterém žije, nesmí být vystavena svévolnému nebo nezákonnému zasahování do soukromého života (čl. 22 odst. 1). Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, jsou povinny zachovávat důvěrnost osobních informací a informací týkajících se zdravotní a rehabilitační péče o osoby se zdravotním postižením, na rovnoprávném základě s ostatními (čl. 22 odst. 2).

30. Podle základního práva na informační sebeurčení je každý člověk oprávněn sám určit rozsah údajů o své osobě, které v sociálních vztazích poskytne jiným. Je-li fyzické osobě zákonem uložena povinnost poskytnout informace o sobě jinému subjektu, musí tato povinnost obstát v testu proporcionality, tzn. že k omezení práva na ochranu soukromí musí dojít z důvodu sledování legitimního cíle a prostředky k dosažení tohoto cíle musí být přiměřené a nezbytné.

31. Podle navrhovatelů sdružení údajů na kartě o pobírání dávek s údaji o stupni zdravotního postižení jejího držitele nesleduje žádný legitimní cíl a ve vztahu k jiným funkcím karty – i když by je případně bylo možno uznat za legitimní – nesplňuje požadavek přiměřenosti a není ani nezbytné. Zákonodárce by měl z možných způsobů omezení základního práva volit vždy takový, který do něj zasahuje nejméně. Takové řešení v daném případě existuje, a to v podobě samostatného průkazu osoby se zdravotním postižením, jak existoval až do účinnosti napadené zákonné úpravy, resp. na přechodnou dobu (do 31. 12. 2015) existuje i nadále (viz § 38 odst. 7 zákona č. 329/2011 Sb.). Jen tímto způsobem lze zamezit tomu, aby osoba se zdravotním postižením např. při platbě kartou obchodníkovi musela předkládat kartu s vlastní fotografií a s informací obsahující citlivý údaj, tj. údaj o zdravotním stavu (viz § 4 písm. b/ zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů), který je patrný z označení karty vypovídajícím o stupni zdravotního postižení jejího držitele. Stejně tak není nezbytné, aby tato osoba v případě čerpání nároků (výhod) osoby se zdravotním postižením (např. slevy na jízdném pro držitele průkazu) předkládala poskytovateli služby kartu s čipem, který minimálně svědčí o tom, že osoba je příjemcem sociální dávky.

32. Propojením karty se soukromým subjektem (bankou) dochází dále k tomu, že státní orgány (MPSV a Úřad práce ČR) předávají citlivé údaje o zdravotním stavu osoby bance, které tato banka shromažďuje a jsou jí kdykoli k dispozici bez jakéhokoli legitimního cíle.

Kromě výše uvedeného ústavněprávního deficitu předávání osobních údajů subjektům, které nemají zmocnění k jejich zpracování, poukazují navrhovatelé na neústavnost ustanovení § 4b odst. 9 zákona č. 73/2011 Sb. z hlediska požadavků na ochranu soukromí, resp. práva na informační sebeurčení. Zpracování údajů v souvislosti s vydáním karty je nepochybně zásahem do práva na soukromí, jež musí splňovat požadavky kladené ústavním pořádkem (čl. 10 odst. 3 Listiny, čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách). Zásah do základního práva může veřejná moc činit pouze na základě zákona. Z tohoto pohledu bylo stanovení veškerých náležitostí karty prováděcí vyhláškou, jak tomu bylo dle zákonné úpravy účinné do 30. 11. 2012, jednoznačně v rozporu s ústavním pořádkem. Novelou zákona č. 331/2012 Sb. zákonodárce sice vtělil některé náležitosti karty do zákona (ustanovení § 4b odst. 7 zákona č. 73/2011 Sb.), jde ovšem toliko o náležitosti na přední straně karty. Další osobní údaje, které jsou uvedeny na zadní straně karty (číslo karty, podpis držitele, případně

jeho datum narození), a údaje v elektronickém nosiči dat, jsou upraveny pouze vyhláškou č. 424/2011 Sb. Tento stav je v rozporu s ústavním pořádkem, neboť orgán veřejné moci nemůže zpracovávat osobní údaje fyzické osoby jen na základě podzákoného předpisu.

33. Napadená zákonná úprava tak zcela nepřipustně spojuje platební funkci karty, která se realizuje na základě soukromoprávního vztahu mezi příjemcem dávky a bankou, s veřejnoprávní funkcí průkazu osoby se zdravotním postižením, kvůli níž je také karta zákonem prohlášena za veřejnou listinu.

34. **Napadená zákonná úprava odporuje jak ustanovení čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny, tak čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 22 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.** Obě uvedené úmluvy jsou mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách (a podle názoru Ústavního soudu jsou tak součástí ústavního pořádku). Porušením ustanovení těchto úmluv je současně **porušen i čl. 1 odst. 2 Ústavy**, podle něhož Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

D. Zásah do práva na ochranu soukromí a osobních údajů všech držitelů karty

35. Podle § 4a odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb. je MPSV správcem Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí (dále jen „JISPSV“), jehož součástí jsou veškeré údaje z informačních systémů o dávkách státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, o příspěvku na péči, o dávkách pro osoby se zdravotním postižením a v oblasti státní politiky zaměstnanosti. Podle věty druhé uvedeného ustanovení může MPSV jako správce JISPSV pověřit správou evidence údajů o výplatách uvedených dávek (pouze) Českou správu sociálního zabezpečení („dále jen ČSSZ“).

Oprávnění k přístupu k údajům JISPSV může MPSV zřídit pouze na žádost pověřeného obecního úřadu, obecního úřadu obce s rozšířenou působností, újezdního úřadu a krajského úřadu, a to zaměstnancům těchto úřadů (§ 4a odst. 2 až 4 zákona č. 73/2011 Sb.).

Ustanovení § 4b odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb. stanoví, že v rámci JISPSV náleží oprávněným osobám a příjemcům dávek vedeným v tomto systému karta. Karta je tedy součástí JISPSV a v souvislosti s jejím vydáním a provozováním nezbytně dochází ke zjištění a následnému zpracování osobních údajů příjemce dávky.

Pro nakládání s osobními údaji shromážděnými prostřednictvím karty platí shora citovaná ustanovení zákona č. 73/2011 Sb., jakož i zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění. Podle § 4 písm. a) posléze uvedeného zákona je osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů, přičemž subjekt se považuje za určený nebo určitelný, jestliže ho lze přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.

Ze strany MPSV jako správce JISPSV musí být dodrženy též veškeré povinnosti správce stanovené mj. v § 5 zákona č. 101/2000 Sb., tedy zejména povinnost zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů (odst. 2), přičemž zpracováním osobních údajů se rozumí i jejich zpřístupňování, předávání, šíření, zveřejňování a výměna (§ 4 písm. e/ zákona č. 101/2000 Sb.). Na možnost předání osobních údajů, které jsou shromážděny v rámci JISPSV (tedy i v rámci karty), třetí osobě (v daném případě bance vydávající kartu), se zjevně nevztahuje žádná z výjimek uvedených v § 5 odst. 2 písm. b) až g) zákona č. 101/2000 Sb., za

nichž může správce zpracovávat (tedy i zpřístupňovat) osobní údaje i bez souhlasu subjektu údajů. Pokud jde o výjimku podle § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., podle níž nemusí mít správce ke zpracování osobních údajů (tedy i k nakládání s nimi) souhlas subjektu údajů, jestliže provádí zpracování nezbytné pro dodržení jeho právní povinnosti, nelze jí na daný případ karty použít, neboť právní povinnost zajistit výplatu dávek prostřednictvím karty dopadá na Úřad práce ČR, kdežto MPSV žádnou právní povinnost v tomto směru nemá.

Žádný zákon ani jiný právní předpis tedy nestanoví, resp. nedovoluje, aby správou evidence údajů o výplatách dávek, které jsou obsaženy v JISPSV, mohl být pověřen někdo jiný než ČSSZ, a aby se s údaji v JISPSV mohly seznamovat jiné osoby než zaměstnanci úřadů veřejné správy, které jsou uvedeny v § 4a odst. 2 až 4 zákona č. 73/2011 Sb.

V rozporu s tím smlouva mezi MPSV a Českou spořitelnou, a. s. stanoví, že: „Smluvní strany shodně konstatují, že pro řádné zajištění činností, které bude ČS vykonávat pro Ministerstvo na základě této Smlouvy, bude nezbytné, aby ČS měla k dispozici a zpracovávala Údaje v rozsahu nezbytném pro naplnění účelu dle této Smlouvy. Tyto Údaje mohou být obsaženy v písemných dokumentech, na jiných datových nosičích Ministerstva předaných ČS nebo mohou být ČS předány elektronickou formou v rámci JIS PSV.“ (čl 9.1)

Ochranu osobních údajů výrazně prolamuje i ustanovení bodu 5.2 Podmínek ČS, které je nazváno „Souhlas s poskytnutím informace o platebním účtu a platební transakci“, v němž se mj. uvádí: „Výslovně souhlasíte s tím, že prostřednictvím jednotného informačního systému práce a sociálních věcí předáváme Ministerstvu práce a sociálních věcí informace o jednotlivých platebních transakcích uskutečňovaných na vašem platebním účtu. Berete na vědomí, že Ministerstvo práce a sociálních věcí zamýšlí kontrolovat čerpání vám přiznaných účelových dávek, tj. dávek, jejichž použití je na základě právních předpisů určitým způsobem omezeno. Berete na vědomí, že ve vztahu k jiným než účelovým dávkám Ministerstvo práce a sociálních věcí bude pouze ověřovat, zda platební transakce, kterou uskutečňujete, je kryta poskytnutou dávkou a nebude překročena její výše

V návaznosti na váš souhlas udělený výše souhlasíte i s tím, že u Ministerstva práce a sociálních věcí prostřednictvím jednotného informačního systému práce a sociálních věcí ověřujeme každé využití platební funkce sKarty (např. výběr hotovosti prostřednictvím bankomatu, bezhotovostní převod prostřednictvím příkazu zadaného v našich bankomatech nebo prostřednictvím kontaktních pracovišť Úřadu práce České republiky, bezhotovostní platbu u obchodníka) a že provedeme pouze takovou platební transakci, kterou nám Ministerstvo práce a sociálních věcí prostřednictvím jednotného informačního systému práce a sociálních věcí povolí při splnění dalších podmínek dle tohoto smluvního dokumentu “

Udělení uvedených souhlasů příjemcem dávky coby podmínek pro vydání karty a pro výplatu dávky nepochybně nemá žádný zákonný základ. Tato ustanovení mají „legalizovat“ skutečný záměr zavedení karty, který spočívá v tom, že má být MPSV a Úřadu práce ČR jejím prostřednictvím umožněno sledovat jak příjemce s dávkou nakládá, a to aniž by tento účel karty byl aprobován ústavně konformní zákonnou úpravou.

36. Shora popsaná aplikační praxe vycházející z napadené zákonné úpravy je důsledkem skutečnosti, že napadená zákonná úprava výplaty dávek prostřednictvím karty nijak nezabezpečuje ochranu soukromého života a osobních údajů jejich příjemců

37. Vedle shora uvedených neproporcionálních omezení práva na ochranu soukromí a na ochranu osobních údajů dochází aplikací napadené zákonné úpravy v praxi i k dalším zásahům do těchto základních práv u všech držitelů karty – příjemců dávek:

Stát v souvislosti s vydáním karty shromažďuje, zpracovává následně bance předává údaje, které nejsou potřebné pro plnění funkcí karty, typicky např. informace o omezení právní způsobilosti příjemce dávky, pokud je karta s platební funkcí vydána pro opatrovníka této osoby – banka zde navíc získává informace o opatrovníkovi. Rozsah zjišťovaných osobních údajů příjemců dávek přitom není stanoven zákonem, ale až metodikou ÚP ČR v jejím bodu 2.3. nazvaném „POVINNÉ ÚDAJE PRO VÝROBU ZÁKLADNÍ KARTY A ZALOŽENÍ PLATEBNÍHO ÚČTU“ - jde o: jméno, příjmení, rodné příjmení, tituly, rodné číslo, datum a místo narození, pohlaví, adresa trvalého bydliště, korespondenční adresa (je-li odlišná od trvalé adresy), státní příslušnost, údaj o svéprávnosti či nesvéprávnosti osoby, typ a číslo dokladu totožnosti, doba jeho platnosti a stát i orgán, který průkaz vydal, popř. i telefon, e-mail.

Zjišťováno je i číslo běžného účtu příjemce dávky „pro případ zaslání nevyčerpaného zůstatku na platebním účtu, nebude-li KoP ÚP po konci platnosti karty rozhodnuto o vydání karty v automatické výměně“ (bod 2.3. písm. c/ metodiky ÚP ČR). Česká spořitelna, a. s. jako monopolní provozovatel karty tak získává informace i o tom, u jakých bank mají příjemci dávek své aktivní účty, a to tím spíše, pokud si tito nechají zasílat dávku z platebního účtu u České spořitelny, a. s. na jejich běžný účet u jiné banky. Z vyplácené výše dávky (např. rodičovského příspěvku, podpory v nezaměstnanosti) si Česká spořitelna, a. s. může učinit pro své účely relativně přesnou představu o finančních poměrech příjemce dávky.

38. Osobní identifikační čísla (tzv. PIN kód) ke kartě nepředává příjemcům dávek ani MPSV, ani Úřad práce České republiky, ani Česká správa sociálního zabezpečení (jak by snad mohlo vyplývat z § 4a odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb.), ale ani Česká spořitelna, a. s., jak proklamují její shora citované Podmínky ČS, ale zasílá jim je obyčejnou zásilkou až další soukromý subjekt – společnost IT Solutions CZ, s. r. o. Ta je rozesílá příjemcům dávek jaksi automaticky, ještě předtím než je příjemce vyzván Úřadem práce ČR k převzetí karty, což svědčí o tom, že této soukromé společnosti byly zjevně bez souhlasu příjemců dávek svěřeny jejich osobní údaje, které tato společnost – rovněž bez souhlasu dotčených osob – zpracovává.

39. Tím, že se karta stala v zásadě jediným prostředkem výplaty všech nepojistných sociálních dávek (vyjma dávek pomoci v hmotné nouzi, kde zůstala zachována i možnost výplaty prostřednictvím poukázek či přímé úhrady částek, k nimž je příjemce dávky zavázán), jsou všichni příjemci těchto dávek nuceni mít kartu. Při používání platební funkce karty na veřejnosti – u obchodníků, na přepážkách bank či směnárn, ale i při jejím pouhém převzetí a držení, je tak ihned zjevné, že její držitel je příjemcem sociálních dávek.

Ve všech případech nepojistných sociálních dávek jde o dávky, které jsou poskytovány na základě žádosti fyzické osoby a o přiznání jejich nároku je příslušným orgánem veřejné moci rozhodováno v neveřejném správním řízení, jehož účastníkem je zpravidla právě pouze tato osoba. Navrhovatelé mají proto za to, že skutečnost, zda fyzická osoba pobírá nebo nepobírá sociální dávky nemá být informací, která je běžně veřejně známa

Tím, že se dávky povinně vyplácejí prostřednictvím karty, stává se informace o pobírání dávek určitou osobou do značné míry veřejnou. Tato osoba (případně její zmocněnec) je totiž nejen povinna osobně se dostavit na kontaktní pracoviště krajské pobočky Úřadu práce ČR

k převzetí karty, ale současně je jako příjemce dávek identifikována Českou spořitelnou, a s, a popř. i dalšími osobami, zejména využívá-li platební funkci karty při platbách či výběru hotovosti u obchodníků nebo na pobočkách bank či ve směnárnách. I v případě, že si příjemce dávky nechá z platebního účtu České spořitelny, a s. zasílat dávku na svůj účet u jiné banky, je jako poživatel sociálních dávek identifikován ještě minimálně „svou“ bankou.

Navrhovatelé v této souvislosti považují identifikační funkci karty pro účely informačních systémů o dávkách, zakotvenou v § 4b odst. 3 zákona č. 73/2011 Sb. za nadbytečnou a za projev svévole zákonodárce. Identifikační funkci fyzické osoby plní v dostatečné míře její osobní doklad – zejména občanský průkaz nebo cestovní pas – a pro účely informačních systémů o dávkách není žádný další identifikační doklad potřebný.

Napadená zákonná úprava karty tedy neobstojí v testu proporcionality při jejím poměřování z hlediska zásahu do práv na ochranu soukromého života a na ochranu osobních údajů podle čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny. Zákonodárce nijak nezdůvodnil potřebnost zavedení karty coby nového identifikačního průkazu, resp. ze zákonné úpravy nikterak nevyplývá, proč by pro účely výplaty státem poskytovaných sociálních dávek neměly postačovat již existující průkazy a proč je tedy z tohoto důvodu nutné další prolomení práva na informační sebeurčení.

40. Navrhovatelé ve všech shora uvedených souvislostech poukazují na ustálenou judikaturu Ústavního soudu, který např. v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/10 (č. 52, sv. 60 SbNU, vyhl. pod č. 94/2011 Sb.) dovedl: „...právo na informační sebeurčení garantované čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny je třeba interpretovat zejména ve spojitosti s právy garantovanými čl. 7, 8, 10 a 12 Listiny. Svou povahou i významem tak právo na informační sebeurčení spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní, svobodou v prostorové dimenzi (domovní), svobodou komunikační a zajiště i dalšími ústavně garantovanými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec je nutno respektovat a důsledně chránit ...“

(...) ESLP [zejména rozhodnutí ve věci Malone proti UK (no 8691/79 ze dne 2. 8. 1984)] ... z čl. 8 Úmluvy, garantujícího právo na respekt k soukromému a rodinnému životu, jakož i k obydlí a ke korespondenci, dovedl i právo na informační sebeurčení, když několikrát zdůraznil, že sběr a uchovávání údajů týkajících se soukromého života jednotlivce spadají pod rozsah čl. 8 Úmluvy, neboť výraz „soukromý život“ nesmí být interpretován restriktivně. Tato fazeta práva na soukromí tak konzumuje i právo na ochranu před sledováním, hlídáním a pronásledováním ze strany veřejné moci, a to i ve veřejném prostoru či na veřejně přístupných místech. Navíc žádný zásadní důvod neumožňuje vyloučit z pojmu soukromého života aktivity profesní, obchodní či sociální [srov. rozhodnutí ve věci Niemietz proti Německu (no 13710/88) ze dne 16. 12. 1992]. Jak uvedl ESLP, tato extenzivní interpretace pojmu „soukromý život“ je ve shodě s Úmluvou o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (... v České republice v platnosti od 1. 11. 2001, publ. pod č. 115/2001 Sb. m. s.), jejímž cílem je „zaručit na území každé smluvní strany každé fyzické osobě (...) respektování jejich práv a základních svobod, a zejména jejího práva na soukromý život, v souvislosti s automatizovaným zpracováním údajů osobního charakteru, které se jí týkají (čl. 1), přičemž ty jsou definovány jako jakékoliv informace týkající se identifikované nebo identifikovatelné fyzické osoby (čl. 2)“ [srov. rozhodnutí ve věci Amman proti Švýcarsku (no. 27798/95) ze dne 16. 2. 2000 a tam citovanou judikaturu]. (bod 33) (...)

„ESLP tak v souladu s čl. 8 odst. 2 Úmluvy, jenž vymezuje ústavněprávní limity omezení základních práv a svobod jednotlivců garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy, v každém jednotlivém případě předně posuzuje, zda tvrzený zásah či omezení základních práv či svobod

je podřaditelný pod rozsah ochrany čl. 8 Úmluvy. Pokud ano, byl-li tvrzený zásah do práva na soukromí ze strany veřejné moci proveden v souladu se zákonem, jenž musí být dostupný a dostatečně předvídatelný, tedy vyjádřený s velkou mírou přesnosti tak, aby jednotlivci dovolil v případě potřeby regulovat své chování (srov. Malone proti UK, Amman proti Švýcarsku či Rotaru proti Rumunsku). Úroveň přesnosti požadované po vnitrostátní právní úpravě, která v žádném případě nemůže počítat se všemi eventualitami, do značné míry závisí na obsahu zkoumaného textu, na oblasti, kterou má pokrývat a počtu a statusu osob, kterým je určena [Hassan a Tchaouch proti Bulharsku (no 30985/96, 39023/97) ze dne 26. 10. 2000] Přezkoumávaný zásah do základních práv či svobod garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy musí ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy být rovněž nezbytným v demokratické společnosti, sledovat Úmluvou aprobovaný účel (např. ochrana života nebo zdraví osob, národní a veřejné bezpečnosti, ochrana práv a svobod druhých či morálky, předcházení nepokojům a zločinnosti či zájem na hospodářském blahobytu země), který musí být relevantní a řádně odůvodněný. Aby bylo možné zákonnou úpravu posoudit jako souladnou s Úmluvou, musí ve smyslu čl. 13 Úmluvy rovněž poskytovat přiměřenou ochranu proti svévoli, a v důsledku toho s dostatečnou jasností definovat rozsah a způsob výkonu pravomocí svěřených kompetentním orgánům (srov. Kruslin proti Francii či S. a Marper proti UK). Jinými slovy, úkony představující očividný zásah do základního práva na soukromý život se nesmí ocitnout mimo jakoukoli bezprostřední (preventivní či následnou) soudní kontrolu [srov. např. rozhodnutí ve věci Camenzind proti Švýcarsku (no 21353/93) ze dne 16. 12. 1997] (bod 39 nálezu)

41. Navrhovatelé na tomto místě k bodům C. a D. tohoto návrhu shrnoují, že napadená zákonná úprava z uvedených důvodů **odporuje základním právům na ochranu soukromého života a na ochranu osobních údajů podle čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod**, a to

- 1) sdružováním osobních citlivých údajů o zdravotním stavu v rámci karty, která je průkazem osoby se zdravotním postižením,
- 2) poskytováním osobních údajů příjemců dávek Úřadem práce ČR bance bez jejich souhlasu,
- 3) zpracováním některých osobních údajů Úřadem práce ČR v souvislosti s vydáním karty pouze na základě podzákoného právního předpisu (vyhlášky MPSV),
- 4) veřejnou ztotožnitelností osoby, která je držitelem karty, s jejím statusem příjemce sociální dávky,
- 5) zakotvením identifikační funkce karty.

42. Navrhovatelé navrhují, aby si Ústavní soud jako podklad pro své rozhodnutí opatřil stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů k napadené zákonné úpravě.

III.

Vzhledem ke všemu shora uvedenému navrhovatelé shrnují, že napadená ustanovení vpředu označených zákonů odporují ustanovení čl. 1 odst. 1 a 2, čl. 2 odst. 3 a 4, čl. 79 odst. 1 a 3 Ústavy, čl. 1, čl. 2 odst. 2 a 3, čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1 a 2, čl. 10 odst. 1, 2 a 3, čl. 11 odst. 5, čl. 26 odst. 3, čl. 30 odst. 1, 2 a 3, čl. 32 odst. 5 a 6, čl. 41 odst. 1 Listiny, čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 19 a 22 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Proto navrhovatelé navrhují, aby Ústavní soud rozhodl nálezem takto:
Zrušují se

- ustanovení § 4b zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 366/2011 Sb., zákona č. 331/2012 Sb. a zákona č. 401/2012 Sb.,
- ustanovení obsažená v § 58 odst. 3 větě první zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění zákona č. 366/2011 Sb., a vyjádřená slovy „prostřednictvím karty sociálních systémů⁶³⁾, a to“ a slovy „ , nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů⁶³⁾“, včetně poznámky pod čarou č. 63,
- ustanovení obsažené v § 18 odst. 3 vyjádřené slovy „prostřednictvím karty sociálních systémů⁵³⁾, a to využitím platební funkce karty nebo“, včetně poznámky pod čarou č. 53, a ustanovení obsažené v § 29 odst. 7 vyjádřené slovy „ , anebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 366/2011 Sb.,
- ustanovení obsažená v § 43 odst. 4 vyjádřená slovy „prostřednictvím karty sociálních systémů⁶⁵⁾ (dále jen „karta“), a to“ a slovy „využitím platební funkce karty“, včetně poznámky pod čarou č. 65, ustanovení obsažené v § 43 odst. 5 písm. a) vyjádřené slovy „platební funkce karty nebo“, ustanovení obsažené v § 43 odst. 5 písm. b) vyjádřené slovy „využitím platební funkce karty nebo“ a ustanovení obsažená v § 43 odst. 5 písm. c) vyjádřená slovy „využitím platební funkce karty“, a slovy „prostřednictvím karty“ zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona č. 366/2011 Sb.,
- ustanovení obsažená v § 19 odst. 3 vyjádřená slovy „prostřednictvím karty sociálních systémů¹²⁾, a to“ a slovy „anebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, včetně poznámky pod čarou č. 12, ustanovení obsažené v § 34 odst. 1 vyjádřené slovy „podle jiného právního předpisu¹²⁾ kartu sociálních systémů, která současně v zákonem stanovených případech slouží jako“ a ustanovení § 38 odst. 15 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů,
- ustanovení obsažená v § 53 odst. 1 větě první vyjádřená slovy „prostřednictvím karty sociálních systémů⁸³⁾, a to“ a slovy „nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, včetně poznámky pod čarou č. 83, a ustanovení § 53 odst. 1 věty druhé zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění zákona č. 367/2011 Sb., zákona č. 401/2012 Sb. a zákona č. 505/2012 Sb.,
- ustanovení obsažená v § 47f odst. 4 větě první vyjádřená slovy „prostřednictvím karty sociálních systémů, a to“ a slovy „ , nebo využitím platební funkce karty sociálních systémů“, a ustanovení § 47f odst. 4 věty druhé zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. a zákona č. 505/2012 Sb.,
- ustanovení čl. II bod 6, čl. IV bod 6 a čl. VI bod 8 zákona č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony a
- ustanovení čl. II bod 2 zákona č. 367/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

V Praze dne ..... ledna 2013

Jméno a příjmení senátora

Podpis

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____

Jméno a příjmení senátora

Podpis

23.	
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	
30.	
31.	
32.	
33.	
34.	
35.	
36.	
37.	
38.	
39.	
40.	
41.	
42.	
43.	
44.	
45.	

1. Proč nelze nadále strpět kartu sociálních systémů?

- úřady práce pokračují ve vydávání karty sociálních systémů, ačkoliv tato nemá dostatečnou oporu v zákoně
- svoboda volby přijetí karty sociálních systémů je zdánlivá, neboť o této svobodě nejsou lidé dostatečně a bez pochyb informováni
- ti, co ji potřebují využívat jako průkaz pro osoby se zdravotním postižením, nemají vždy informace o možnosti „náhradního dočasného průkazu“ osob se zdravotním postižením, a z důvodu zajištění přístupu k sociální pomoci kartu vynuceně přijímají
- soukromému subjektu jsou nadále v míře, která nemá obdoby, předávány osobní a citlivé údaje o příjemcích sociální pomoci, bez opory v zákoně, což má nevratné následky do práva lidí na soukromí
- z hlediska práva na soukromí není možné spojení veřejné listiny a s „bankovní kartou“
- identifikační roli vůči státu při poskytování pomoci dostatečným způsobem zajišťují dosavadní veřejné listiny (např. občanský průkaz)
- prostřednictvím již vydaných karet sociálních systémů dochází ke „zpoplatňování“ přístupu k sociální pomoci pod státem uznanou hranici chudoby
- při vydávání karet sociálních systémů u pojistné dávky! – podpory v nezaměstnanosti, a dávky fakticky nahrazující mzdu – odměny pěstouna, nerespektuje důstojnost lidí při přijímání pomoci ze systému, na jehož utvoření se jednotlivec buď sám podílel pravidelným přispíváním z důvodu možného vzniku předvídané sociální události (nezaměstnanosti), nebo naopak vstoupil do systému náhradní rodinné péče, kde dávka nahrazuje jeho mzdu
- starší osoby a osoby se zdravotním postižením se cítí být kartou dotčeni na své lidské důstojnosti z důvodu zvýšení své závislosti na pomoci třetí osoby pro faktické dosažení sociální pomoci (vzdálenost a dostupnost bankomatů, nutnost využívání „bankovní karty“), i když představuje výlučně jim náležející osobní plnění
- zákon nepočítá ani s možností vydávání karty sociálních systémů ani s možností správy osobních a citlivých údajů soukromým subjektem
- smlouva uzavřená mezi ministerstvem a soukromým subjektem nemá oporu v zákoně, je neplatná, a nemůže ukládat povinnosti (přímo ani zprostředkovaně) jednotlivým příjemcům sociální pomoci

2. Proč nelze věřit vládě, že došlo či v blízké době dojde ke sjednání nápravy?

- nejen ministerstvo práce a sociálních věcí, ale také vláda tzv. „projekt“ karty sociálních systémů dlouhodobě obhájí a to přes kritiku sdružení osob přijímajících sociální pomoc, nevládních organizací, odborné veřejnosti i opozice
- teprve pod tlakem zveřejnění okolností uzavření smlouvy se soukromým subjektem na sklonku loňského roku po řadě protichůdných informací podávaných veřejností ustoupila z plánu znemožnit lidem přístup k sociální pomoci, pokud si kartu sociálních systémů nepřevězmou
- přes přísliby nápravy zákona ministerstvo práce a sociálních věcí změnu doposud nepředložilo

- Úřad pro ochranu osobních údajů zjistil pochybení při nakládání s osobními a citlivými údaji
- ministerstvo práce a sociálních věcí nadále pokračuje ve vydávání karet sociálních systémů, i když ví o nedostatečné opoře v zákoně a zásahu do práva na soukromí tisíců občanů

3. Co nyní učiníme?

- vyzveme ministryni práce a sociálních věcí, aby okamžitě zastavila vydávání karet sociálních systémů, a to do změny nebo zrušení dosavadní právní úpravy
- podáme Ústavnímu soudu návrh na zrušení právní úpravy karty sociálních systémů pro neústavnost. Návrh je již zpracován, jeho celý text zveřejníme po jeho podání.
- budeme sledovat, jak se postaví vláda k senátnímu návrhu zákona na zrušení karty sociálních systémů, který včera ve večerních hodinách schválil Senát Parlamentu ČR